

พัฒนาการทางภาษาของเด็กอายุ 0-6 ปี

พัฒนาการทางภาษาในเด็กนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะภาษาเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับพัฒนาการด้านต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด การรับรู้ การเรียนรู้ ความจำ และความรู้ความเข้าใจ ผ่านภาษาโดยการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาของเด็กอายุ 0-6 ปี จึงหมายถึงพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่พัฒนาการด้านการฟัง พูด อ่านและเขียน ในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะไม่เน้นการสอนอ่านเขียน เนื่องจากเด็กยังไม่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย ได้แก่ การพัฒนากล้ามเนื้อมือในการเขียน ภาษาและ ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ส่วนทางด้านสติปัญญานั้น ยังไม่พัฒนาได้มากนัก หากครูผู้สอนและผู้ปกครองมีการเร่งรัดในการอ่านเขียนมากเกินไปจะทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ ไม่มีความสุขในการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้เองการจัดประสบการณ์ทางภาษาของเด็กปฐมวัยจึงเน้นที่การเตรียมความพร้อมในการเรียนภาษาตามระดับพัฒนาการของเด็ก

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนภาษา

การเรียนรู้ของคนเรา ถ้ามีความพร้อมในการกระทำแล้วจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี แต่ถ้าไม่พร้อมที่จะกระทำแต่ต้องกระทำแล้ว จะไม่เกิดผลดีเลย **ความพร้อม หมายถึง ชั้นพัฒนาการของเด็กที่พัฒนามาถึงระดับหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยที่เด็กมีการพัฒนามาถึงจุดหนึ่งซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้เด็กก้าวไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ**

ความพร้อมทางภาษา เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ทักษะต่างๆ การเรียนรู้ภาษา เป็นสิ่งที่ซับซ้อนมาก เนื่องจากเด็กต้องเรียนรู้สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้แทนภาษา เด็กที่จะเรียนรู้ภาษาได้ดีต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เช่น จะต้องมีความพร้อมทางความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและตาก่อนที่จะเขียน จะต้องมีความพร้อมในการฟังก่อนจะสามารถเข้าใจเรื่อง คำสั่ง ความหมายของการพูดและความสามารถในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้

1. จุดประสงค์ของการเตรียมความพร้อมทางภาษา

ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาภาษาของเด็กปฐมวัยเป็น 2 ระดับคือเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี และเด็กที่มีอายุ 3-6 ปี ซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ

เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี มีทักษะการใช้ภาษาสื่อสาร และสนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ สามารถสื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย

คุณลักษณะ (ข้อ)	สภาพที่พึงประสงค์ อายุ 2-3 ปี
6.1 รับรู้และเข้าใจความหมายของภาษาได้ตามวัย	* ร้องเพลงได้บางคำ และร้องเพลงคลอตามทำนอง * สนใจดูหนังสือ นิทานภาพ
6.2 แสดงออกและ หรือพูดเพื่อสื่อความหมายได้	* พูดเป็นวลีสั้นๆ * มักจะถามคำถาม “อะไร” และ “ทำไม”

เด็กที่มีอายุ 3-6 ปี มีทักษะการใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย ตรงกับมาตรฐานที่ 9 ได้แก่ 9.1 สนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ และ 9.2 อ่าน เขียนภาพ และสัญลักษณ์ได้
ตัวบ่งชี้ที่ 9.1 สนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ

สภาพที่พึงประสงค์		
อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
-ฟังผู้อื่น พูดจนจบและโต้ตอบเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง	-ฟังผู้อื่น พูดจนจบและสนทนาโต้ตอบสอดคล้องกับเรื่องที่ฟัง	-ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเรื่องที่ฟัง
-เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ	-เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง	-เล่าเป็นเรื่องราวต่อเนื่องได้

ตัวบ่งชี้ที่ 9.2 อ่าน เขียนภาพ และสัญลักษณ์ได้

สภาพที่พึงประสงค์		
อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
-อ่านภาพ และพูดข้อความด้วยภาษาของตน	-อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำพร้อมทั้งชี้ หรือกวาดตามองข้อความตามบรรทัด	-อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ ด้วยการชี้ หรือ กวาดตามองจุดเริ่มต้น และจุดจบของข้อความ
-เขียนขีด เขียน อย่างมีทิศทาง	-เขียนคล้ายตัวอักษร	-เขียนชื่อของตนเอง ตามแบบเขียนข้อความด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง

สรุปได้ว่า **จุดมุ่งหมายของการเตรียมความพร้อมทางภาษาคือ ต้องการให้เด็กปฐมวัยสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัยมีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ผ่านประสบการณ์สำคัญ** ประกอบด้วย การสังเกต การฟัง การคิด การแก้ปัญหา และภาษา เด็กควรได้รับการชี้แนะให้รู้จักคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งต่างๆรอบตัว สังเกตวัตถุหรือสิ่งของที่มีสีสัมผัสและรูปร่างที่แตกต่างกัน เด็กควรได้ฝึก การฟังเสียงต่างๆ รอบตัว โดยเฉพาะเสียงพูดหยอกล้อโต้ตอบของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู เพื่อกระตุ้นให้เด็กออกเสียงและเลียนเสียง จนพัฒนาเป็นคำพูดที่สื่อความหมายได้มากขึ้น เด็กควรมีโอกาสสำรวจค้นคว้า ทดสอบ ทดลองวัตถุสิ่งของที่เป็นของจริง สิ่งของที่เลียนแบบของจริง และสิ่งของที่ไม่มีรูปแบบชัดเจน ตลอดจนฝึกให้เด็กได้คิดวางแผน คิดตัดสินใจหรือ คิดแก้ปัญหาในเรื่องที่ต่างๆ ด้วยตนเอง และให้เด็กได้แสดงออกถึงจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ต่างๆ ออกมาเป็นภาพวาดหรือบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ตามความสามารถของวัย

2. หลักการเตรียมความพร้อมทางภาษา

การเตรียมความพร้อมทางภาษายึดหลักการดังนี้

2.1 หลักการเตรียมความพร้อมตามหลักสูตร การเตรียมความพร้อมทางภาษามีหลักการเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ

2.2 หลักการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษา เนื่องจากภาษาเป็นกุญแจแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยจึงควรเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งมีหลักการ ดังนี้

2.2.1 การเตรียมความพร้อมทางภาษาควรมีการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

2.2.2 จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ควรคำนึงถึงวัย ระดับความสามารถ ความสนใจ ประสบการณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดให้เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรม

2.2.3 การจัดกิจกรรมทางภาษาต้องเป็นกิจกรรม สนุกสนาน ให้เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ ได้รับความสนใจของเด็ก

2.2.4 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนภาษา ทั้งในและนอกห้องเรียน

2.2.5 เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัวให้มากที่สุด

2.2.6 จัดประสบการณ์ภาษาในทุกเวลาและทุกสถานที่ที่มีโอกาส ไม่จำเป็นต้องจัดในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว

2.2.7 ร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ได้แก่ ครู พ่อแม่ พี่เลี้ยง ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารและบุคคลในสังคม

อย่างไรก็ตามหลักการเตรียมความพร้อมทางภาษานั้นเป็นการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ จัดให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของเด็กจึงจะมีความหมาย

พัฒนาการด้านการฟัง

การฟังเป็นการกระตุ้นเร้าให้สมองของเด็กทำงาน เมื่อเด็กฟังเสียงต่างๆ เด็กจะรู้จักจำ ใช้ความคิด รู้จักแยกแยะประเภทของเสียงที่รับรู้ได้ดี การฟังมีความหมายแตกต่างจากการได้ยิน เพราะการได้ยินนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากมีเสียงมากระทบหูเองโดยไม่ได้ตั้งใจ หลายคนจึงได้ยินโดยไม่ได้ฟัง ส่วนการฟังนั้นมีความหมายแตกต่างกันไป เช่น

สนิท ตั้งทิ กล่าวว่าการฟัง หมายถึง การได้ยินเสียงและเข้าใจเรื่องราวที่กำลังฟังอยู่ได้ ตรงตามจุดประสงค์ของผู้พูดและสามารถใช้วิจารณญาณพิจารณาหาประโยชน์จากเรื่องที่ได้ฟังนั้นด้วยการฝึกฟัง

บันลือ พุกกะวัน ได้ให้ความหมายของการฟังไว้ว่า การฟังหมายถึง การได้ยินโดยมีความตั้งใจจะรับและเกิดความเข้าใจเจตนาที่อีกฝ่ายหนึ่งสื่อมา ส่วนการได้ยินนั้นไม่ได้มีความตั้งใจหรือสนใจ การฟังจึงมีความลึกซึ้งมากกว่า เพราะการฟังเกิดจากความตั้งใจการได้ยินและเข้าใจสิ่งที่ได้ยินนั้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการฟัง หมายถึง การใช้สมาธิและความตั้งใจที่จะจำประเด็นของสิ่งที่ได้ยิน

ในการฟังนั้น ต้องคำนึงถึงกระบวนการในการฟัง ประเภทของการฟัง องค์ประกอบของการฟัง ลักษณะของการฟัง ประโยชน์ของการฟังและพัฒนาการด้านการฟังของเด็กอายุ 0-6 ปี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กระบวนการฟัง

การฟัง หมายถึง กระบวนการได้ยินเสียงแล้วรับรู้ เข้าใจ คิด และนำไปใช้ประโยชน์
 ดังแผนภูมิกระบวนการฟังดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิกระบวนการได้ยิน

ที่มา: Rubin, 1975, p.81

จากแผนภูมิกระบวนการได้ยิน จะพบว่า การได้ยิน (hearing) เป็นกระบวนการรับรู้ทางโสตขั้นแรกของการฟัง การแยกเสียงและการรับเสียง (listening) เป็นกระบวนการที่เมื่อหูรับสัญญาณเสียงเข้าไปแล้วจะส่งไปยังสมองตามลำดับขั้น เพื่อแปลความหมายของการได้ยิน ในขั้นนี้ต้องใช้สมาธิและความตั้งใจด้วย ส่วนการตีความ การเข้าใจและการเชื่อในสิ่งที่ได้ฟัง (auding) เป็นกระบวนการขั้นสูงของการฟัง นอกจากจะรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยินแล้ว ยังต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และต้องประเมินว่า ควรเชื่อถือข้อมูลได้เพียงใด แล้วจึงแสดงปฏิกิริยาตอบสนองตามที่ต้องการ

2. ประเภทของการฟัง

เคนเนดี (Kennedy, 1975, p. 146) ได้จัดประเภทของการฟังไว้ 7 ประเภท ดังนี้

1. การฟังทั่วไปในชีวิตประจำวัน (simple listening) เช่น การฟัง การสนทนา และการฟังวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น
2. การฟังเพื่อจำแนกเสียง (discriminative listening) เช่น การฟังเสียงสัตว์ เสียงยานพาหนะ และเสียงที่แสดงความรู้สึก
3. การฟังเพื่อเป็นการพักผ่อน (listening for relaxation) เช่น การฟังบทกลอน การฟังเรื่องราวและนิทานต่างๆ

4. การฟังเพื่อจับสาระสำคัญ (listening for information) เช่น การฟังประกาศ การแสดงความคิดเห็น และการฟังคำถามในชั้นเรียน
5. การฟังเพื่อจับความคิด (listening for organize ideas) เช่น การฟังอภิปราย และความคิดเห็นต่างๆ
6. การฟังอย่างพินิจพิเคราะห์ (critical listening) เช่น การฟังข่าว และการฟังเพื่อตัดสินใจ
7. การฟังเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (creative listening) เช่น การฟังดนตรี และการแสดงต่างๆ

การฟังสามารถแบ่งได้ตามจุดประสงค์ของการฟังได้ 7 ประเภท ซึ่งการฟังแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน และทำให้พฤติกรรมของผู้ฟังแตกต่างกัน เช่น การฟังข่าวทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่สนุกเหมือนกับฟังดนตรี ครุจึงต้องฝึกให้เด็กรู้จักและปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับการฟังในแต่ละประเภท

3. องค์ประกอบของการฟัง

การฟังที่ดีจะต้องมีทักษะด้านการฟังด้วย การฟังที่ดีต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การเข้าใจความหมายของคำ ได้แก่ การเข้าใจความหมายของคำ และรู้จักเชื่อมโยงความหมายของคำที่ไม่เข้าใจจากคำที่เข้าใจได้
2. การเข้าใจความหมายของแนวคิด ได้แก่ การจดรายละเอียด รวบรวมความคิดให้เป็นหมวดหมู่ รู้จักเลือกหาแก่นแท้ของเนื้อความที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ใช้ความระมัดระวังเกี่ยวกับ “ความหมายเฉพาะของผู้พูด” และปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้พูดได้
3. การใช้ความคิดเพื่อความเข้าใจ ได้แก่ การประเมินความคิดเห็นของผู้พูด และข้อเท็จจริงต่างๆ เปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม รู้จักตัดสินใจ โดยการหาหลักฐานประกอบ เช่น จากเอกสารและหนังสือต่างๆ

การฟังที่ดี ผู้ฟังต้องใช้วิจารณญาณในการฟังด้วย โดยต้องทำความเข้าใจความหมายของคำ แนวคิดของผู้พูด และต้องใช้ความคิดในการตัดสินใจเรื่องที่ได้อ่าน

4. ลักษณะของการฟัง

ฟาร์ริส (Farris, 2001, pp. 249-250) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการฟังมี 2 ประการ คือ ลักษณะของการฟังที่ดี และลักษณะของผู้ฟังที่ดี ซึ่งทั้งสองลักษณะนั้น เป็นทักษะที่สำคัญ สามารถฝึกได้ การฟังนั้นจึงจะมีประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1 ลักษณะการฟังที่ดี จะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

4.1.1 ผู้ฟังต้องฟังด้วยความอดทน

4.1.2 ผู้ฟังต้องฟังด้วยความตั้งใจ

4.1.3 ผู้ฟังต้องใช้ความคิดในขณะที่ฟัง พร้อมทั้งต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์และ

ประเมินผล

4.1.4 พัฒนาทักษะการฟังดังนี้ คือ

- 1) ทบทวนความจำหรือความรู้เดิม
- 2) เชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิม
- 3) ติดตามเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง
- 4) ทำความเข้าใจ
- 5) ประยุกต์ใช้ความรู้
- 6) ปรับโครงสร้างความรู้
- 7) ยกตัวอย่างสถานการณ์หรือผลที่จะเกิดขึ้น
- 8) แก้ปัญหา
- 9) ประเมินผลจากการฟัง

4.2 ลักษณะของผู้ฟังที่ดี ลักษณะของผู้ฟังที่ดีนั้นจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้

4.2.1 ใส่ใจหรือสนใจฟัง

4.2.2 สนใจผู้พูด

4.2.3 ต้องแสดงว่าเต็มใจที่จะรับรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ถ้ามีโอกาส

4.2.4 มีช่วงความสนใจยาวนาน

4.2.5 ไม่ส่งเสียงดังในห้อง

4.2.6 ถ้าจำเป็นต้องพูด ต้องพูดด้วยเสียงเบาๆ

4.2.7 ต้องขจัดปัญหาที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการฟัง เช่น เสียงรบกวน และ

เสียงรบกวนจากนอกห้อง เป็นต้น

ลักษณะการฟังที่ดีต้องประกอบไปด้วย 2 ลักษณะคือลักษณะของการฟังและผู้ฟังที่ดี ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่ปฐมวัยทุกคน

5. ประโยชน์ของการฟัง

การฟังมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารของคนหลายประการคือ

1. ในขณะที่มีการพูด การตั้งใจฟังผู้อื่นพูดนั้น แสดงถึงความเป็นผู้มีมารยาทของการฟัง
  2. การตั้งใจฟังไม่ใจลอย ทำให้เกิดความเข้าใจสามารถตอบคำถามของผู้อื่นได้ตรงประเด็น
  3. การฟังผู้อื่นพูด เป็นการเพิ่มความรู้และประสบการณ์
  4. การฟังเป็นวิธีการสะสมความรู้และประสบการณ์ให้กับตนเองได้เป็นอย่างดี
  5. การฟังเป็นวิธีการผ่อนคลายความตึงเครียดโดยไม่สิ้นเปลืองมาก
  6. ขณะที่สนทนากัน ผู้ที่รู้จักฟังจะเป็นคู่สนทนาที่สมบูรณ์แบบที่สุด
- การฟังมีประโยชน์มาก เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

6. พัฒนาการด้านการฟังของเด็กอายุ 0-6 ปี

พัฒนาการด้านการฟังของเด็กอายุ 0-6 ปีนั้น มีพัฒนาการเป็นไปตามลำดับขั้นตอน แต่อัตราการการพัฒนายังเร็วหรือช้า แตกต่างกันไปเป็นรายบุคคล ฟาริส (2001, pp. 250-259) ได้จัดลำดับขั้นการฟังไว้ 4 ขั้นคือการฟังเสียงต่างๆ ไป การฟังเพื่อความเพลิดเพลิน การฟังเพื่อจับใจความหรือเพื่อความเข้าใจ และการฟังเพื่อประเมินค่าและตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม แบบแผนการพัฒนาด้านการฟังยังมีความคล้ายคลึงกัน ดังที่สุภาวดี ศรีวรรณะ ได้สรุปและแสดงไว้ในตารางที่

ตารางที่ 2.1 พัฒนาการด้านการฟังของเด็กอายุ 0-6 ปี

อายุ	พัฒนาการด้านการฟัง
แรกเกิด	- ตอบสนองต่อเสียงกระดิ่งหรือเสียงต่างๆเช่นมีการเคลื่อนไหวลูกตา ขยับร่างกายหรือแขนขา
1 เดือน	- ส่งเสียงโต้ตอบเมื่อได้ยินเสียงคน
1 เดือน	-หยุดทำกิจกรรมเมื่อได้ยินเสียง -อาจจะยิ้มเมื่อได้ยินเสียงหรือเห็นหน้า -หันหาเสียงที่ได้ยิน รู้จักฟังเสียง
2 เดือน	-ยิ้มตอบเมื่อมีคนยิ้มหรือพูดด้วย -หันไปทางเสียงพูดทันที ทำเสียงได้หลายเสียง -ยิ้มและทำเสียงโต้ตอบเวลาพูดด้วย
3 เดือน	-ตอบสนองต่อเสียงที่ได้ฟังด้วยน้ำเสียงที่ต่างกัน เช่น ทำท่าดีใจเมื่อได้ยินเสียงคุ้นหูหรือทำหน้าที่หันหาเสียงเมื่อได้ยิน
4 เดือน	-หันไปหาเสียงที่คุ้นเคย -สนใจฟังเสียงของคนพูด
5 เดือน	-เล่นเสียง เช่น ทำเสียงขู่ -เลียนแบบเสียงและการเคลื่อนไหว -มักจะจ้องปากคน และส่งเสียงตามเมื่อได้ยินเสียงพูด
6 เดือน	-มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเสียงพูด เช่นหันหน้ามองผู้พูด -เข้าใจชื่อคน สิ่งของต่างๆเมื่อได้ฟัง -หันตามเสียง -แสดงอาการเมื่อได้ยินเสียงคุ้นเคย -หันหน้ามาหาเสียงเมื่อได้ยินเสียงเรียกชื่อคน -แสดงความตื่นเต้นเมื่อได้ยินเสียงทำ -ส่งเสียงคุย โดยเฉพาะเมื่อได้ยินเสียงที่น่าสนใจและส่งเสียงโต้ตอบกับเสียงพ่อแม่หรือคนเลี้ยง -ส่งเสียงหรือพิมพ์หรือหยุดร้องไห้เมื่อได้ยินเสียงเพลง -เด็กจะสนใจฟังเสียงต่างๆ เพื่อเลียนแบบในการพูดต่อไป

อายุ	พัฒนาการด้านการฟัง
7 เดือน	-เลียนเสียงไอหรือเสียงกระเดาะลิ้น -แยกความแตกต่างระหว่างเสียงที่เป็นมิตรและเสียงโกรธได้ -พยายามเลียนแบบเสียง -ตั้งใจฟังเสียงตนเองและเสียงผู้อื่น
8 เดือน	-โบกหรือตีของกับพื้นเพื่อฟังเสียง -พูดเสียงเสียง เช่น หม่ำๆ -ส่งเสียงเลียนเสียงต่างๆ บางครั้งส่งเสียงพูดคนเดียวแม้เวลาอยู่คนเดียว -จะหันหน้าหรือหันตัวเมื่อได้ยินเสียงคุ้นหู เช่น เสียงเรียกชื่อตนเอง เสียงโทรทัศน์
9 เดือน	-ทำเสียงเหมือนจะร้องเพลงตามเมื่อได้ยินเสียงเพลง -หยิบของข้างละมือและมักนำมาเคาะกันเพื่อให้เกิดเสียง -จับระดับเสียงได้ -ฟังการสนทนาและเสียงเพลง
10 เดือน	-รู้จักชื่อตนเองและพี่น้อง
11 เดือน	-จับที่ต้นกระดิ่งได้และจะต้นกระดิ่งเพื่อฟังเสียง -ฟังคำพูดอย่างตั้งใจ เข้าใจคำสั่งง่ายๆ -เลียนแบบการออกเสียง จังหวะ การพูด และเลียนสีหน้าท่าทางของเสียงแบบต่างๆ เช่น ทำหน้ายิ้มและหัวเราะ ทำหน้าบึ้งและส่งเสียงโกรธ เป็นต้น -เริ่มจับได้ว่าคำแต่ละคำนั้นมีความหมายแตกต่างกัน -รู้แล้วว่าคำต่างๆ คือสัญลักษณ์ของวัตถุ เช่น ถ้าพูดว่าเครื่องบินจะขึ้นไปบนท้องฟ้า ถ้าพูดว่าลูกหมาก็ทำเสียงคำรามออกมา เป็นต้น
1 ปี	-รู้จักฟังและเข้าใจคำสั่งง่ายๆ ได้ เช่น อย่า ไม่เอา เป็นต้น
1 - 1 ½ ปี	-ชื่อวัยวะของร่างกายได้ถูกต้อง 1 ชื่อ เช่น จมูก ปาก -ชอบฟังนิทานเกี่ยวกับตนเอง ทำให้พัฒนาการทางภาษาสูงขึ้น
1 ½ - 2 ปี	-ทำตามคำสั่งได้ -รู้จักคำคุณศัพท์ เช่น ขาว ดำ อร่อย -ชอบฟังนิทาน -พูดซ้ำๆเลียนแบบผู้ใหญ่
3 - 6 ปี	-ชอบฟังนิทาน -เข้าใจคำสั่งครุ -สนใจคำสั่งครุ -สนใจฟังเพลง ชอบฟังนิทาน -ชอบดูโทรทัศน์

การฟังเป็นการพัฒนาการทางภาษาที่**เกิดขึ้นก่อน**พัฒนาการทางภาษาด้านอื่นๆ เพราะเด็กสามารถฟังเสียงได้ตั้งแตอยู่ในครรภ์มารดา จากความเชื่อดังกล่าว จึงทำให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาให้แก่เด็กตั้งแตอยู่ในครรภ์ เช่น ให้ทารกในครรภ์ฟังเพลงของโมสาร์ท ให้ฟังเสียงของปลาโลมาที่มีความถี่สูง เป็นต้น

พัฒนาการด้านการพูด

ภาษาเป็นพัฒนาการทางภาษาที่บุคคลใช้แสดงถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด หรือแสดงความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นได้ทราบ การพูดจึงเป็นการสื่อความหมาย ที่ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยการเปล่งเสียงออกมาเป็นวาจา ผู้พูดและผู้ฟังสามารถสื่อความหมาย จากคำพูดนั้นๆ ได้จากภาษาและเสียง เวลาพูดอาจมีการใช้ิริยาท่าทางต่างๆ ประกอบ เพื่อให้การพูดนั้นมีประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย

ความหมายของการพูดนั้น พิเศษยิ่ง กิจะแก้ว ให้ความหมายของการพูดไว้ว่า การพูดคือการใช้ถ้อยคำน้ำเสียง รวมทั้งกริยาอาการถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด และความรู้สึกของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้และเกิดการตอบสนอง

สุภาวดี ศรีวรรณะ ให้ความหมายว่า การพูดเป็นพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารความหมายระหว่างมนุษย์ด้วยการใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง ภาษา กริยาท่าทาง สีหน้า แววตาเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้พูด ให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดการตอบสนอง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปความหมายของการพูดได้ว่า การพูดเป็นการสื่อสารความคิดและความรู้สึกโดยการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้และรับฟังได้ ซึ่งมนุษย์จะใช้สัญลักษณ์เหล่านี้ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนไปสู่ผู้อื่นหรือจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง

ส่วนการสนทนานั้นมีความหมายใกล้เคียงกับการพูดมาก การสนทนาหมายถึง การส่งเสียงถ้อยคำภาษาเพื่อการเจรจาระหว่างกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน การสนทนานับเป็นการพูดที่ง่ายที่สุด ซึ่งมนุษย์ต้องติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันทั้งด้านธุระส่วนตัว หน้าที่การงานและสังคมเป็นต้น การพูดจึงสำคัญมาก จึงจำเป็นต้องมีศิลปะในการสนทนาด้วย

2. ชนิดของคำที่เด็กเรียนรู้

ในระยะแรกๆ เด็กปฐมวัยเรียนรู้ความหมายของคำที่ต้องการจะใช้ก่อน ถ้าหากว่าไม่สามารถใช้สื่อความหมายได้ จะใช้ท่าทางช่วย คำที่ใช้มีทั้งคำที่ใช้ทั่วไปและคำเฉพาะ

2.1 คำที่ใช้ทั่วไป คำที่ใช้ทั่วไป ได้แก่คำต่อไปนี้ คือ คำนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธานและคำสรรพนาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 คำนาม คำนามเป็นคำที่เด็กรู้จัก ในระยะแรกๆ เป็นคำพยางค์เดียว ซึ่งเป็นคำที่ได้พัฒนามาจากเสียงอ้อแอ้

2.1.2 คำกริยา เป็นคำที่กำหนดหรือแสดงการกระทำ เช่น ให้อ้อ เดิน วิ่ง กิน เป็นต้น เด็กเรียนรู้คำกริยา เมื่อได้รู้จักคำนามมากพอที่จะนำมาใช้กับ คน และสิ่งของต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

2.1.3 คำวิเศษณ์ เด็กเรียนรู้คำวิเศษณ์พร้อมกับคำคุณศัพท์แรกๆ ของตัวเอง ได้แก่คำว่า ที่นี้ ที่ไหน เลื่อนุ่ม เป็นต้น เด็กอายุ 1 ½ ปี สามารถเรียนรู้คำต่างๆ เช่น ดี ไม่ดี สวย ชนร้อน เย็น ที่ใช้กับคน อาหาร และของเล่นได้

2.1.4 คำบุพบทและคำสันธาน เด็กเรียนรู้คำชนิดนี้ หลังคำชนิดอื่นเนื่องจากเป็นสิ่งที่ยากสำหรับเด็ก

2.1.5 คำสรรพนาม เด็กเรียนรู้คำชนิดนี้ได้ แต่ในระยะแรกๆ อาจไม่ถูกต้องเท่าไรนัก เช่น ใช้ชื่อแทนตัวเอง เรียกตัวเองว่า “หนู” เป็นต้น

2.2 คำเฉพาะ เป็นคำที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง นำมาใช้ในบางสถานการณ์เท่านั้น ในการใช้คำในระยะเริ่มแรก มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการใช้คำทั่วไป จึงไม่ได้พัฒนาคำเฉพาะมากนัก เมื่อเด็กอายุ 3 ปี คำเฉพาะต่างๆ จึงเริ่มมีบทบาทควบคู่ไปกับการใช้คำทั่วไป คำเฉพาะจะมีพัฒนาการไปตามวัยได้แก่

2.2.1 คำประเภท “ดวงตา” เป็นการเลือกใช้คำที่ถูกต้อง โดยคำนั้นอาจเป็นคำที่ยากและยาว เด็กอาจไม่รู้ความหมาย การนำเอามาพูดก็เพียงเพื่อจะแสดงว่าตนรู้จักคำนั้น บางครั้งนำมาพูดผิดๆ ลักษณะนี้จะพบมากในเด็กอายุ 1-2 ปี เช่นเด็กอาจได้ยินผู้ใหญ่พูดว่า “งานปีใหม่นี้จัดยิ่งใหญ่มหัศจรรย์มาก” จึงนำมาพูดในสถานการณ์อื่นซึ่งอาจถูกหรือผิดความหมายก็ได้ แต่เด็กรู้สึกภาคภูมิใจว่าตนรู้จักคำนั้น เช่น นำมาพูดว่า “แม่มีเงินมหัศจรรย์มาก” เป็นต้น

2.2.2 คำที่ใช้แสดงจรรยาบรรณต่างๆ ได้แก่ คำว่า สวัสดี ขอบใจ ขอบคุณ และ ขอโทษ คำเหล่านี้เด็กควรเรียนรู้การนำไปใช้ให้ถูกต้อง การใช้คำเหล่านี้จะต้องถูกต้องเพียงใดขึ้นอยู่กับการศึกษาที่เด็กได้รับ

2.2.3 คำที่ใช้เกี่ยวกับสี เด็กรู้คำที่เกี่ยวกับสีก่อนอายุ 4 ปี การเรียนรู้เกี่ยวกับสีนี้จะเร็วหรือช้า ขึ้นอยู่กับความสนใจ โอกาสในการเรียนรู้ และการใช้

2.2.4 คำที่ใช้แสดงจำนวนและตัวเลข เด็กอายุ 2 ½ - 3 ปี สามารถนับเลขได้ถึง 10 แต่การรู้ความหมายและนับได้จริงๆ แล้วจะมีอายุประมาณ 5 ปี

2.2.5 คำที่ใช้เกี่ยวกับเวลา เด็กสามารถเข้าใจความหมายของ เวลาเช้า สาย บ่าย กลางคืน ฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝน นาน เร็ว ช้า และ เมื่อเด็กไปโรงเรียนจะรู้จัก วัน เดือน ปี จะรู้จักการอ่านเวลาจากนาฬิกาต่างๆ ได้

2.2.6 คำที่ใช้เกี่ยวกับเงิน เด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจคำที่ใช้เกี่ยวกับเงินได้ แต่ในระยะแรกๆ เด็กอาจเข้าใจว่าเงินเหรียญหรือธนบัตรต่างๆ ก็คือเงินเหมือนกัน แต่ไม่รู้ว่ามีชื่อและมีค่าแตกต่างกันอย่างไร เด็กควรรู้จักชื่อของเงินและค่าของเงินที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน และอาจรู้จักชื่อของเงินต่างประเทศด้วยถ้ามีความสนใจ

2.2.7 คำสแลง เป็นคำพูดชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นภาษาที่ถูกต้องควรแก่ การพูด คำพวกนี้ได้แก่คำสแลง คำที่นำมาเพี้ยนความหมาย เป็นต้น การใช้คำประเภทนี้ของเด็กปฐมวัยเป็นเพียงการเล่นแบบโดยไม่รู้ความหมายที่แท้จริง เด็กมักใช้เรียกร้องความสนใจจากผู้ใหญ่ หรือทำตัวให้เหมือนเด็กที่โตกว่า แสดงให้เห็นว่าฉันโตแล้ว เก่งขึ้นกว่าเดิม เช่น ใช้คำว่า “วันนี้ผมแต่งตัวจ๊าบไหมครับ” คำประเภทนี้เด็กผู้ชายมักนำมาใช้มากกว่าเด็กผู้หญิง

2.2.8 ภาษาลับเฉพาะ เป็นภาษาที่พบมากในเด็กก่อนวัยรุ่น จะมีภาษาเฉพาะกลุ่มของตนเองอาจเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน หรือการให้สัญญาณเป็นรหัสต่างๆ เพื่อไม่ให้คนอื่นรู้ความลับในกลุ่มของตน พบในเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชาย ภาษาลับเฉพาะนี้ช่วยให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจรู้สึกปลอดภัยและเกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในเด็กปฐมวัยสามารถพบได้เช่นกัน

3. ลำดับขั้นของพัฒนาการด้านการพูด

เด็กปฐมวัยแต่ละคนจะมีรูปแบบของพัฒนาการคล้ายคลึงกัน แต่อัตราพัฒนาการด้านการพูดอาจเร็วหรือช้าแตกต่างกันดังนี้ (ศรียา - ประภัสสร นิยมธรรม)

3.1 ขั้นปฏิบัติการสะท้อน (reflexive vocalization) เป็นการร้องไห้เป็นการพูดของเด็กทารกแรกเกิดถึง 1½ เดือน การออกเสียงเป็นไปโดยอัตโนมัติและยังไม่มี ความหมาย จนกระทั่งอายุประมาณ 1½ เดือน ทารกจะเปล่งเสียงร้องให้ต่าง ๆ กัน ตามความรู้สึกของตนเอง เช่น ไม่สบาย ชอบ ไม่ชอบ ง่วง หิว เปียก เป็นต้น

3.2 ขั้นเล่นเสียง (babbling stage) เป็นขั้นการออกเสียงอ้อแอ้ เป็นการพูดของเด็กทารกอายุตั้งแต่ 1½ - 8 เดือน อวัยวะในการเปล่งเสียงและการฟังเสียงมีการพัฒนามากขึ้นเช่น ปากหู ลิ้น ทารกจะได้ยินเสียงผู้อื่น และเสียงตนเองมีความสุขในการเล่นเสียงที่ตนเองได้ยิน ทารกทุกชาติทุกภาษาจะส่งเสียงเหมือนกันหมด และเสียงที่เปล่งออกมานั้นไม่มีความหมายที่ชัดเจน เริ่มมีความรู้สึก เข้าใจแยกแยะระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังลองทำเสียงต่างๆ ทุกชนิด ซึ่งเป็นการซ้อมเสียงก่อนที่จะสามารถเปล่งเสียงออกมาเป็นคำพูดต่อไป

3.3 ขั้นเลียนเสียง (lalling stage) การเลียนเสียงเป็นการเล่นเสียง (vocal play) เป็นพัฒนาการทางด้านการพูด ของทารกอายุประมาณ 9 เดือน ทารกจะสนุกในการเล่นเสียงที่เขาได้ยิน ต่อจากการเล่นเสียงของตนเอง ประสาทในการรับเสียงมีการพัฒนามากขึ้น สามารถจับเสียงผู้อื่นพูด ประสาทตาสามารถจับภาพการเคลื่อนไหวของริมฝีปากได้ ทำให้เด็กมีความสุขที่จะเลียนเสียงผู้อื่นมากกว่า เด็กมักจะมีการออกเสียงผิดๆ ถูกๆ และยังไม่ค่อยเข้าใจความหมายของเสียงพูดมากนัก เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะไม่สามารถพัฒนาภาษาด้านการพูดในขั้นนี้ได้ ในขั้นนี้เป็นขั้นที่เด็กเริ่มพูดภาษาแม่ของตนเอง

3.4 ขั้นรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยิน (true speech) เป็นขั้นการใช้ภาษาของเด็ก อายุตั้งแต่ 1-2 ½ ปี โดยเด็กจะใช้ความจำ ใช้เหตุผล การเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำและการกระทำที่เด็กได้พบเห็นหรือได้รับประสบการณ์มาโดยตรง เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น เมื่อพบสิ่งใดจะถามว่าอะไร ทำไม เด็กส่วนมากยังพูดไม่ชัด บางครั้งยังพูดกลับกัน ไม่ควรพูดล้อเลียน เพราะจะทำให้เด็กขาดความมั่นใจและพัฒนาช้าลง อย่างไรก็ตามเด็กสามารถเข้าใจความหมายของคำมากกว่าคำที่ต้องการพูดออกมา

อายุ 3 ปี สามารถเข้าใจภาษาพูดของผู้ใหญ่ ภาษาง่ายๆ ได้ ยังไม่เข้าใจสิ่งที่มองไม่เห็น การปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้องและคำเตือนของผู้ใหญ่จึงไม่สม่ำเสมอ สามารถตั้งคำศัพท์ใหม่ๆ หรือเรียกชื่อสิ่งของตนเองไม่เคยรู้จักมาก่อนตามความเข้าใจของตนเอง เมื่อเด็กเริ่มหัดขีดเขียนนั้นเขาจะอธิบาย ทำเสียงประกอบ หรือร้องเพลงประกอบไปด้วย

อายุ 4 ปี เริ่มเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมต่างๆ บางครั้งแกล้งทำเป็นไม่ได้ยิน และไม่สนใจคำสั่งหรือเสียงเรียก ถ้าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจพฤติกรรมของเด็กวัยนี้ จะเกิดความโมโหหรือไม่พอใจ มักให้ความสนใจภาษาพูดของผู้ใหญ่ แล้วนำมาพูดเลียนแบบและสามารถพูดประโยคได้ยาวขึ้น เด็กเริ่มมีคำถามที่มีเหตุผลมากขึ้น สนใจคำถามเกี่ยวกับการเกิด

อายุ 5 ปี สามารถเข้าใจคำพูดข้อความยาวๆ ของผู้ใหญ่ได้ดี พยายามพูดยาวๆ โดยมีการเลียนแบบผู้ใหญ่ในการสร้างประโยค เด็กรู้สึกภูมิใจและมีความรู้สึกว่าเป็นผู้ใหญ่

อายุ 6 ปี เด็กส่วนใหญ่สนใจในการพูด เด็กชอบสนทนากับเพื่อนๆ หรือผู้ใหญ่ มากกว่าการเล่นสิ่งของ และมีความสุขเมื่อได้สนทนากับผู้อื่น ไม่ชอบถูกวิจารณ์ต่อหน้าผู้อื่น

4. พัฒนาการด้านการพูดของเด็กอายุ 0-6 ปี

พัฒนาการด้านการพูดต้องมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านอื่นๆ ด้วย ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญในการพูดได้แก่ ความเข้าใจภาษาที่ผู้อื่นพูด การเรียนรู้คำ การสร้างประโยค และการออกเสียง โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความเข้าใจภาษาที่ผู้อื่นพูด ความสามารถในการที่จะเข้าใจคำพูดของผู้อื่นนั้น ต้องอาศัยการเรียนรู้คำศัพท์ต่างๆ เป็นพื้นฐาน เด็กต้องรู้คำศัพท์มากพอสมควร จึงจะจับใจความและเข้าใจได้ บางครั้งเด็กอาจจะเข้าใจท่าทางการกระทำ แต่อาจไม่เข้าใจคำในประโยคที่พูด เช่น เด็กทารกจะติดต่อสื่อความหมายได้จากสีหน้า และท่าทางของแม่ ดังนั้น หากเราต้องการพูดกับเด็กจึงต้องมีท่าทางประกอบด้วย เช่น บอกให้เด็กเข้าแถวก็ต้องพามาเข้าแถวเลย หรือบอกให้นำของไปวางบนโต๊ะก็ต้องชี้ไปด้วย เป็นต้น

4.2 การเรียนรู้คำ การเรียนรู้คำของเด็กนั้น เด็กจะรู้จักคำโดยมีการเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ จากจำนวนคำที่เด็กรู้จักคำที่และพูดได้ มีรายละเอียดดังนี้คือ

เมื่อเด็กอายุ 2 ปี รู้จักคำประมาณ 200-300 คำ

อายุ 3 ปี รู้จักคำประมาณ 1,000 คำ อายุ 4 ปี รู้จักคำประมาณ 1,600 คำ อายุ 5 ปี รู้จักคำประมาณ 2,100 คำ

เมื่อเด็กเข้าเรียนชั้น ป. 1 เด็กจะรู้จักและเข้าใจความหมายของคำเพิ่มขึ้นจากประสบการณ์ของตัวเอง ได้แก่การอ่านหนังสือ ฟังวิทยุ ดู โทรทัศน์ ซึ่งเด็กจะรู้จักคำเพิ่มขึ้นประมาณ 20,000 - 40,000 คำ และรู้จักคำประมาณ 50,000 คำ

เมื่ออยู่ชั้น ป. 6 และ 80,000 คำ เมื่อเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษา

จำนวนคำที่เด็กเรียนรู้ จะส่งผลถึงภาษาพูด และ ภาษาเขียนของเด็ก การใช้ถ้อยคำในการเขียน จะสะท้อนให้เห็นถึงจำนวนเรียนรู้คำใหม่และความหมายใหม่ของคำที่เคยรู้แล้ว เช่นคำว่า “ส้ม” แรกๆ อาจจะรู้จักว่าเป็นผลไม้ ต่อมารู้จักเพิ่มเติมว่าเป็นชื่อสีและต่อมาจึงเพิ่มขึ้นอีกว่าสีส้มเกิดจากการผสมสีแดงกับสีเหลืองเข้าด้วยกัน เป็นต้น เด็กที่มีอายุเท่ากันอาจรู้จักจำนวนคำไม่เท่ากัน เนื่องจากมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ระดับสติปัญญา อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โอกาสในการเรียนรู้และแรงจูงใจ แต่โดยเฉลี่ยแล้วเด็กผู้หญิงจะรู้คำมากกว่าเด็กผู้ชาย

4.3 การสร้างประโยค เมื่อเด็กเริ่มพูดเป็นประโยค จะกระทำโดยเอาคำมาต่อกัน ซึ่งความสามารถของเด็กทำมีดังนี้

ก่อนอายุ 2 ปี ระยะแรกๆ เด็กจะพูดประโยคที่ใช้คำเพียงคำเดียว อาจเป็นคำนามหรือคำกริยาก็ได้

ในช่วงอายุ 1 – 1 ½ ปี เด็กมักใช้คำเพียงคำเดียว มาใช้ประกอบท่าทาง โดยใช้ท่าทางประกอบ เช่น “ขอ” และชี้ไปที่ตุ๊กตา หมายความว่าขอตุ๊กตาให้หนู หลังจากนั้นอาจใช้คำมากขึ้น แต่ก็ยังคงมีท่าทางประกอบด้วย

อายุ 2 ปี เด็กจะรวมคำมาต่อประโยคแต่ไม่สมบูรณ์ ประโยคมักประกอบด้วยคำนามและคำกริยา บางครั้งอาจมีคำวิเศษณ์ด้วย คำที่ไม่ค่อยได้ใช้คือคำบุพบท คำสรรพนามและคำเชื่อมประโยค ในวัยนี้เด็กจะชอบใช้ประโยคคำถามมาก ซึ่งมักจะพบว่าเด็กจะถามว่า “ทำไม” อยู่เสมอ

อายุ 4 ปี เด็กพูดประโยคได้เกือบสมบูรณ์และรู้จักใช้คำเกือบทุกประเภท

อายุ 6 ปี เด็กรู้จักใช้ประโยคเกือบทุกแบบ ประโยคที่ใช้ตอนแรกๆ มักเป็นประโยคง่ายๆ แล้วซับซ้อนขึ้นตามลำดับ ความยาวของประโยคจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนอายุ 9 ½ ปี จึงจะคงที่หรือลดลงเล็กน้อย

ส่วนใหญ่เด็กที่ฉลาดและมาจากครอบครัวที่มีสภาพทางเศรษฐกิจดี จะมีความสามารถในการใช้ประโยคยาวๆ และซับซ้อน ในขณะที่พูดกับเพื่อนเด็กจะพูดด้วยวลีมากกว่าประโยคที่สมบูรณ์ถูกไวยากรณ์ การพูดผิดไวยากรณ์ มักพบได้เสมอ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติที่พบในเด็กอายุก่อน 3 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเด็กมีความยุ่งยากในการนำคำมารวมกัน ปัญหาที่พบมากคือการใช้คำสรรพนาม ลักษณะนาม และการใช้คำกริยาไม่ถูกต้องตามสถานการณ์

เมื่อเด็กพูดได้แล้ว เด็กจะพูดไม่หยุด เด็กชอบพูดกับผู้คน แม้แต่กับคนที่ไม่สนใจหรือไม่อยากตอบคำถามของเด็ก แต่เด็กก็ยังพูดอยู่กับคนเดียวหรือพูดขณะเล่นของเล่น

4.4 การออกเสียง เด็กจะพูดเลียนเสียงตามที่ตนเองได้ยินจากสิ่งแวดล้อม โดยมีลักษณะการออกเสียงในแต่ละวัยดังนี้

อายุ 1-1 ½ ปี เด็กส่วนมากมักพูดฟังไม่รู้เรื่องนอกจากคนใกล้ชิด

อายุ 1 ½ - 3 ปี การออกเสียงดีขึ้นมาก การไม่เข้าใจสิ่งที่เด็กพูดทำให้เข้าใจผิดไม่รู้ว่าต้องการอะไรแน่ มักทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจได้ง่ายและทำให้เด็กมีพฤติกรรมถดถอยคือใช้วิธีร้องไห้เหมือนตอนเด็กแทนการพูดอีกครั้ง โดยปกติเด็กอายุ 3 ปีขึ้นไปจะออกเสียงชัดขึ้น แต่มีบางคนยังออกเสียงไม่ชัดเจน เช่น “พ่อ เป็น ป้อ” “กิน เป็น กิง” “ช้าง เป็น ช้าง” เป็นต้น

อายุ 5-6 ปี เด็กจะพูดชัดขึ้น บางคนอาการพูดไม่ชัดจะหายไป

อย่างไรก็ตาม การที่เด็กจะพูดชัดเจนหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง ซึ่งมักจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล การได้รับคำแนะนำจากพ่อแม่ คนใกล้ชิดก็ทำให้เด็กสามารถพูดได้ชัดเจน ในด้านคุณภาพของน้ำเสียงที่พูดนั้น เด็กมักมีเสียงสูง และพูดเสียงขึ้นจมูก ไม่ค่อยได้ แต่เมื่อมีอายุ 3 ปีไปแล้ว จะเริ่มเปลี่ยน คือ เสียงจะต่ำลง ทำให้พูดชัดขึ้น เริ่มพัฒนาเสียงที่ขึ้นจมูกได้ จนกระทั่งอายุ 4 ปี เสียงจะห้าวขึ้น และมักจะชอบตะโกนหัวร่อมากขึ้น

พัฒนาการด้านการพูดของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ความเข้าใจภาษาที่ผู้อื่นพูด การเรียนรู้คำ การสร้างประโยค และการออกเสียง สามารถแบ่งตามอายุของเด็ก สรุปได้โดยมีรายละเอียดดังนี้

อายุ 3-4 ปี

- พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ชัดครบทุกเสียง แต่เสียงพยัญชนะ ม น ห ย ค อ ว บ ก ป ท ต ล จ ง ค มีการพูดไม่ชัดเจนบ้าง และพูดไม่คล่อง

- พูดคำศัพท์ได้ประมาณ 900-1,500 คำ
- ใช้สรรพนามที่เป็นพหูพจน์ สรรพนามแทนเพศ คำนามและคำกริยาได้
- พูดวลีหรือประโยคที่มีความยาว 3 คำขึ้นไป
- สนทนาได้ประมาณ 5 นาที
- มักถาม อะไร ใคร ที่ไหน ทำไม
- ใช้คำสันธาน “และ”

อายุ 4-5 ปี

- พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ชัดครบทุกเสียง พูดเสียงพยัญชนะ ฟ แล ช ได้ชัดเจนขึ้น พูดไม่คล่องเป็นบางครั้ง

- พูดคำศัพท์ได้ประมาณ 1,500-2,000 คำ
- ใช้คำกริยา คำวิเศษณ์ คำลงท้าย และคำอุทานได้
- พูดประโยคที่มีความยาว 4 คำขึ้นไป และเป็นประโยคที่เป็นเหตุเป็นผล
- เล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นได้ โดยผู้ใหญ่ต้องพูดแนะเล็กน้อย
- ตอบคำถามง่ายๆ ได้ มักถาม เมื่อไร อย่างไร
- ใช้คำสันธาน “แต่” “เพราะว่า”

อายุ 5-6 ปี

- พูดเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ชัดครบทุกเสียง พูดเสียงพยัญชนะ ฅ ได้ชัดเจนขึ้น เสียง ร อาจยังไม่ชัด

- พูดคำศัพท์ได้ประมาณ 2,500-2,800 คำ
- ใช้คำสรรพนาม คำกริยา คำบุพบทได้ถูกต้อง
- พูดประโยคที่มีความยาว 5-6 คำขึ้นไป เป็นประโยคที่มีความซับซ้อนขึ้น และมักใช้ประโยคคำสั่ง
- พูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ กับผู้อื่น ได้อย่างสัมพันธ์กับกับเรื่องที่สุด

5. ลักษณะการพูดของเด็ก

ลักษณะการพูดของเด็กเมื่อเริ่มหัดพูด เด็กจะมีพัฒนาการด้านอื่นๆ อยู่ด้วย ดังนี้คือ ก่อนอายุ 2 ปี การพูดของเด็กจะเป็นลักษณะการเล่นเสียง การเลียนเสียง เพื่อเป็นการฝึกความคล่องตัวในการพูด การพูดในรายนี้อาจสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน มีการใช้ท่าทางประกอบอยู่มาก

หลังอายุ 2 ปี การเล่นเสียง และการเลียนเสียงจะมีอยู่บ้างแต่ไม่มาก เด็กจะพูดคุยหรือสนทนากับผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งเพียเจต์ (Piaget, 1970) กล่าวว่า การสนทนาระหว่างเด็กด้วยกันนั้นจะมี 2 ลักษณะ คือ การพูดโดยเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง และการพูดที่มีลักษณะทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

5.1 การพูดโดยเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง การพูดของเด็กวัยนี้ เด็กจะสามารถเข้าใจกันได้เพราะเด็กพูดไปด้วยท่าทางไปด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อเด็กคนหนึ่งพูด เด็กที่เป็นคนฟังจะฟังโดยใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง คือไม่ได้สนใจในสิ่งที่คนอื่นพูด จะเข้าใจในสิ่งที่ตนเองเข้าใจและสนใจเท่านั้น จึงเข้าใจไม่ตรงกัน เวลาที่เด็กพูด จึงเหมือนกับว่าเด็กพูดกับตนเองมากกว่าที่จะพูดให้คนอื่นเข้าใจ การพูดโดยเอาตนเองเป็นศูนย์กลางมีลักษณะดังนี้คือ

5.1.1 พูดซ้ำๆ ในระยะขวบปีแรก เด็กมักจะพูดซ้ำๆ คำใหม่ที่ได้ยินหรือเลียนเสียงต่างๆ ซ้ำๆ แม้ว่าจะเป็นคำที่รู้จักดีแล้วก็ตาม ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะเด็กไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเป็น “ฉัน” อะไรเป็น “คนอื่น” ยังไม่เห็นความแตกต่างระหว่างกริยาอาการของตนเองและของคนอื่น เด็กมักจะเอาอย่าง โดยรวมตนเองเข้าไปเป็นพวกเดียวกับผู้ที่แสดงเป็นแบบ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองกำลังเลียนแบบ แต่กลับพบว่าตนเองเป็นผู้ค้นพบสิ่งใหม่ๆ

5.1.2 พูดคนเดียว เด็กมักจะพูดไปทำไปเหมือนกับแสดงความคิดของตนเองออกมาดังๆ เช่น การพูดในขณะที่เล่นของเล่นอยู่คนเดียว

5.1.3 พูดกับตนเองต่อหน้าคนอื่น การพูดของเด็กในขณะที่เด็กอยู่ต่อหน้าคนอื่นนั้น ในบางครั้งจะไม่เจาะจงว่าจะให้เป็นการสนทนา เพราะเด็กจะคิดถึงการทำของของตนเองแล้วพูดออกมาดังๆ โดยไม่เจาะจงว่าพูดกับใคร

5.2 การพูดที่มีลักษณะทางสังคม มีลักษณะเป็นการสนทนาเกี่ยวกับการกระทำของคนอื่น การสนทนานั้นมักเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม การพูดที่มีลักษณะทางสังคมนั้น มีลักษณะดังนี้คือ

5.2.1 การแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรู้ เป็นการพูดที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแลกเปลี่ยนความเข้าใจกับผู้ฟัง กล่าวคือ เมื่อพูดแล้วก็ต้องการให้มีคนฟัง ซึ่งเป็นการนำไปสู่การสนทนาต่อไป

5.2.2 การตำหนิหรือวิจารณ์ เป็นการพูดแสดงความคิดเห็นในการทำงานหรือการกระทำของผู้อื่น โดยใช้วิธีพูดให้คนหนึ่งหรือหลายๆ คนฟัง และแสดงว่าตนเหนือกว่าผู้ที่ตนวิจารณ์ เช่น “เพื่อนร้องไห้ไม่เห็นเก่งเลย หนูเป็นคนเก่งไม่ร้องไห้ เดี่ยวแม่ก็มารับ”

5.2.3 การออกคำสั่ง ขอร้องหรือขู่ เช่น ในขณะที่เด็กเล่นกันมีเด็กอีกคนหนึ่งจะมาเล่นด้วย เด็กจะพูดว่า “ห้ามเล่นอันนี้ ห้ามจับ”

5.2.4 การถามและการตอบ เด็กปฐมวัยรู้จักการถามและตอบ แต่เด็กเล็กๆ มักจะไม่สนใจคำตอบมากนัก หรือถามแล้วก็ไม่ค่อยฟังคำตอบ หรือบางครั้งเมื่อมีผู้ถามเด็กก็จะไม่ยอมตอบเสียเฉยๆ ต้องให้ครูหรือผู้ปกครองตอบแทนหรือพูดนำในการตอบ การถามของเด็กนั้นมี 5 ประเภทคือ ต้องการให้อธิบายสาเหตุ เช่นอะไรทำให้ฝนตก ทำไมจึงมีด เกี่ยวกับความจริงหรือประวัติ เช่น หนูเกิดวันไหน ในน้ำมีปลาไหม ทำไมรถจึงวิ่งได้ เกี่ยวกับการกระทำและความตั้งใจของมนุษย์ เช่น แม่รักใคร่มากที่สุด หนูดูการ์ตูนได้ไหม เกี่ยวกับกฎและการใช้ เช่น หนึ่งบวกสองเป็นเท่าไร เกมนี้เล่นอย่างไร และเกี่ยวกับการแยกแยะและประเมินค่า เช่น นั่นคืออะไร ทำอย่างนี้ถูกไหม เป็นต้น

ลักษณะการพูดของเด็กปฐมวัยตามพัฒนาการทางด้านสังคมนั้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การพูดโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เช่น การพูดคนเดียว จะพบมากในวัยที่มีการเล่นแบบคู่ขนาน ส่วนการพูดที่มีลักษณะทางสังคมนั้นจะพบมากขึ้นตามระดับอายุ ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป

6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพูด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพูดของเด็กนั้น ได้แก่ ความพร้อมของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใกล้ชิด และแรงเสริมที่เด็กได้รับ สื่อมวลชนและประสบการณ์ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต่างก็มีความเกี่ยวข้องกัน ไม่สามารถแยกจากกันได้ กล่าวคือ แม้เด็กจะมีความพร้อมเกี่ยวกับการพูดแต่ถ้าเด็กไม่เคยได้ยินภาษาพูดเด็กจะพูดไม่ได้ หรือถ้าได้ยิน

ภาษาพูดจากผู้ใกล้ชิด สื่อมวลชน และผู้อื่น แต่อวัยวะการพูดหรืออวัยวะในการได้ยินของเด็กบกพร่อง เด็กก็ไม่สามารถพูดได้ หรือพูดได้ไม่ชัดเจน

6.1 ความพร้อมของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด อวัยวะที่มีความเกี่ยวข้องกับการพูดของเด็กนั้น มีทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเปล่งเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยคโดยตรง ได้แก่ ลิ้น ริมฝีปาก ฟัน ปุ่มเหงือก กล่องเสียง เพดานปาก โพรงจมูก เป็นต้น และอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการฟัง ซึ่งได้แก่ หู การฟังเป็นการเรียนรู้ขั้นแรกของเด็กก่อนที่จะพูดได้ เด็กที่มีอวัยวะทั้งในด้านการฟังและการพูดบกพร่อง ย่อมมีปัญหาในการพูด เช่น เด็กที่มีปากแหว่ง จะไม่สามารถออกเสียงคำที่ต้องการใช้ในการกักคั่นลมไว้ที่ริมฝีปากก่อนเปล่งเสียง เด็กที่ลิ้นใหญ่คับปากจะออกเสียงคำหลายๆ คำได้ไม่ชัดเจน เด็กที่ฟันหรือจะออกเสียงคำที่แทรกไรฟัน ไม่ได้ เด็กที่เพดานโหว่ หรือโพรงจมูกอักเสบหรือพิการ ก็จะไม่สามารถออกเสียงคำต่างๆ ชัดเจน นอกจากนี้การได้ยินก็มีความสำคัญยิ่งต่อการพูดเพราะการที่คนเราจะพูดได้ต้องอาศัยการได้ยินได้ฟังคนอื่นพูดเป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าการใช้ตาจ้องริมฝีปากเพียงอย่างเดียวเพื่อพูดตามจะสามารถทำได้ก็ตาม แต่ก็เป็นไปได้ยากกว่าการพูดเมื่อได้ยินภาษาพูดมาก ดังนั้นเมื่อพบว่าเด็กมีปัญหาเรื่องการสื่อความหมายด้านการพูด ต้องรับหาสาเหตุว่าเด็กมีความบกพร่องเกี่ยวกับอวัยวะใด จะได้ช่วยเหลือให้เด็กสามารถใช้ภาษาพูด เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใกล้ชิดและแรงเสริมที่เด็กได้รับ ความใกล้ชิดระหว่างเด็กกับคนที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก ได้แก่ พ่อแม่หรือคนเลี้ยง มีความสำคัญต่อการใช้คำและจำนวนคำที่เด็กใช้พูดมาก เด็กที่ไม่มีใครพูดด้วยหรือพูดด้วยน้อย จะมีพัฒนาการด้านการพูดน้อยกว่าเด็กที่มีคนพูดด้วยอยู่เสมอ นอกจากนี้เมื่อเด็กได้รับแรงเสริมเมื่อเปล่งเสียง เด็กจะส่งเสียงนั้นซ้ำอีก ในทางตรงกันข้ามถ้าพูดออกไปแล้วไม่ได้รับความสนใจหรือถูกลงโทษ เด็กจะหยุดพูดคำนั้น การใช้ภาษาหรือคำศัพท์ของเด็กจะถูกต้องเหมาะสม หรือออกเสียงได้ชัดเจนเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับ การออกเสียงและและการใช้คำพูดของผู้ใกล้ชิดด้วย ดังนั้นการให้เด็กพูดกับผู้ใกล้ชิดและให้แรงเสริมเมื่อเด็กเปล่งเสียงได้ถูกต้องและสอนคำศัพท์ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เด็กพูดตามและเข้าใจความหมายของคำ จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านการพูดมากขึ้น

6.3 สื่อมวลชน สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือ มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาพูดของเด็กในด้านการใช้คำศัพท์ ข้อความ หรือประโยคของเด็ก เช่น การดูการ์ตูน หรือละครของเด็ก เด็กจะนำคำที่ได้ยินมาพูด และเลียนแบบการกระทำนั้น

6.4 ประสบการณ์แวดล้อมตัวเด็ก ประสบการณ์ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก หมายถึง วัตถุอุปกรณ์ สื่อ และ ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับ หรือ การที่เด็กได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ใน

เหตุการณ์ต่างๆ เช่น การเล่นกับเพื่อนในโรงเรียน การฟังนิทาน การฟังเพลง เป็นต้น ประสบการณ์เหล่านี้จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้คำ และรูปแบบประโยคที่จะใช้สื่อความหมายมากขึ้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพูดนั้นมีหลายประการ ได้แก่ ความพร้อมของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใกล้ชิดและแรงเสริมที่เด็กได้รับ สื่อมวลชน และประสบการณ์แวดล้อมตัวเด็ก

พัฒนาการด้านการอ่าน

เมื่อเด็กสามารถพูดเป็นประโยคได้นั้น เป็นช่วงเวลาที่เด็กพร้อมที่จะอ่านได้ แต่ความพร้อมจะมีมากเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของเด็กแต่ละคน การอ่านไม่ได้หมายความว่าเพียงการอ่านออกเสียงเท่านั้น แต่การอ่านออกเสียง เป็นกระบวนการที่เด็กใช้ประสบการณ์เดิมบวกกับความรู้เกี่ยวกับการจัดเรียงลำดับตัวอักษรในหน้าหนังสือ ผสมผสานกับความรู้สึกของตนเองว่าข้อความนั้น มีความหมาย นำทางให้เด็กพยายามที่จะแปลข้อความในหนังสือ ออกมาเป็นความหมาย

การอ่านของเด็กปฐมวัย มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เป็นการเตรียมความพร้อมในการอ่านหรือสร้างพื้นฐานเพื่อการอ่าน หรือ แสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ได้แก่ หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ เมื่อเด็กโตขึ้น การอ่านของเด็กปฐมวัยมุ่งเน้นให้เด็ก ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน รู้สึกพอใจ สนใจ และ อยากอ่านมากขึ้น

1. ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการค้นหาความหมายจากตัวอักษร หรือคำที่ถูกจัดรวบรวมอยู่บนหน้ากระดาษเพื่อสื่อความหมายที่ต้องการแสดงออก โดยประการแรกผู้อ่านจะรับรู้สัญลักษณ์หรือตัวอักษรด้วยสายตา หลังจากนั้นก็จะค้นหาความหมายหรือทำความเข้าใจกับสัญลักษณ์นั้น ความหมายของการอ่าน มีในหลายด้าน ซึ่งบั่นลือ พฤกษ์วัน ได้สรุปไว้ว่า

1.1 การอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูดโดยการผสมเสียง เพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้มุ่งให้สะกดตัวผสมคำอ่านเป็นคำๆ ไม่สามารถใช้สื่อความ โดยการฟังได้ทันที เป็นการอ่านเพื่ออ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือแตกฉานเท่านั้น

1.2 การอ่านเป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยคทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่าน หรือฟังผู้อื่นอ่าน แล้วรู้เรื่อง เราเรียกว่าอ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องที่อ่าน

1.3 การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิดความรู้จากผู้เขียนถึงผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่าอ่านเป็น ผู้อ่านยอมเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านได้ด้วย

1.4 การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลายๆ ด้าน เช่น ใช้การสังเกต จำรูปคำ ใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความหรือถอดความให้เกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านได้ดี โดยวิธีการอ่านแบบนี้จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน และต่อเนื่องแล้วสามารถเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านและนำผลของสิ่งที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้ เราเรียกว่า **อ่านเป็น**

จากความหมายของการอ่านข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการอ่านเป็นกระบวนการค้นหาความหมายจากตัวอักษร หรือคำที่ถูกจัดรวบรวมอยู่บนหน้ากระดาษเพื่อสื่อความหมายที่ต้องการแสดงออก มีความหมายที่แตกต่างกันระหว่างอ่านออก อ่านได้ และอ่านเป็น ตามระดับความเข้าใจและการตีความเรื่องที่อ่าน

2. การเรียนรู้การอ่านของเด็กปฐมวัย

การอ่านเป็นทักษะสำคัญของการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็กเอง เด็กจะเกิดการเรียนรู้การอ่านได้คตินั้น ต้องมีวิธีการที่สอดคล้องกับการเรียนรู้โดยธรรมชาติ และเปิดโอกาสให้เด็กจัดกระบวนการอ่านด้วยตนเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านในเด็กปฐมวัยนี้ไม่ต้องการให้เด็กอ่านหนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาได้ แต่ต้องการให้เด็บบโตเป็นผู้ใหญ่ที่อ่านได้คล่องรักการอ่าน และ เห็นประโยชน์ของการอ่าน

ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ แสดงให้เห็นว่าเด็กพัฒนาทักษะทางสติปัญญาด้วยตนเอง เพื่อที่จะเรียนอ่าน ทักษะเหล่านี้ได้แก่ การแสดงออกทางสัญลักษณ์ การใช้ภาษา ทักษะในการรับรู้ และความมีเหตุผล เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ที่ซับซ้อน เด็กไม่ต้องการเรียนวิธีอ่านสิ่งที่เด็กต้องการได้แก่ ความสามารถทางสติปัญญา การรับรู้ในการอ่าน และเหตุผลในการอ่าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กแก้ปัญหาการอ่านได้เช่นเดียวกับการแก้ปัญหาอื่นๆ เพียเจต์ไม่เห็นด้วยในการใช้วิธีสอนแบบให้เด็กจำแนกตัวอักษร เพราะจะเกิดผลเสียคือ การให้เด็กเรียนรู้อักษรทีละตัวจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ทำให้การอ่านไม่มีประสิทธิภาพ เพราะการอ่านคำนั้น ความหมาย

ของคำไม่จำเป็นต้องมาจากคำ แต่ความหมายของคำจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ ผู้อ่านเป็นผู้คิดหรือเป็นผู้ให้ความหมาย การอ่านที่คล่องแคล่วนั้น เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของการคาดการณ์ล่วงหน้า หรือการทำนายโดยใช้ความหมายในประโยคและประโยคแวดล้อม ผู้ที่มีทักษะการอ่านเป็นและอ่านได้ดี จะใช้เวลาส่วนใหญ่มากกับการตีความมากกว่าการมองที่ตัวอักษรหรือคำ (Smith, 1975, p. 365) เด็กมีความสามารถที่จะเรียนรู้ความหมายของคำได้ก่อนที่จะมีทักษะทางสายตาในการจำแนกตัวอักษร เด็กจึงเข้าใจนิทานหรือเรื่องราวได้ก่อนมีความสามารถในการจำแนกคำ การทำนายความหมายของประโยค และความหมายของคำเป็นหลักของการอ่าน ทักษะทางสายตาจึงเป็นเพียงการเสริมกระบวนการทำนายความหมายของคำเท่านั้น

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการรับรู้ทางสายตาและเสียง ต้องอาศัยกระบวนการภายในตัวเด็กเองซึ่งเกี่ยวข้องกับสติปัญญาเป็นสิ่งสำคัญ และมีสิ่งต่างๆเป็นปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 สติปัญญา (intelligence) การเรียนอ่านเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะกฎเกณฑ์ทางหลักภาษา ซึ่งเป็นกฎที่ไม่คงที่ตายตัว ในทุกสถานการณ์ ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นส่วนประกอบ ซึ่งทักษะนี้จะพัฒนาขึ้นตามธรรมชาติของพัฒนาการ ไม่สามารถสอนโดยตรงได้ เด็กจะต้องค้นพบด้วยตนเอง การคิดแก้ปัญหาในเด็กอายุ 2-7 ปียังไม่พัฒนาเต็มที่ ดังนั้นความคิดของเด็กจะถูกจำกัดเฉพาะสิ่งที่ตนรับรู้เท่านั้น ซึ่งเรียกว่า “เครื่องหมาย” เครื่องหมายนี้มีความแตกต่างจากสัญลักษณ์คือ เครื่องหมายจะไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการแสดง ความสามารถในการใช้เครื่องหมายนี้ จะเกิดขึ้นหลังจากการเกิดความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ ดังนั้นเด็กที่ประสบความสำเร็จในการอ่าน จะต้องมีความเข้าใจการใช้เครื่องหมายเป็นอย่างดี

3.2 การจำแนกทางสายตา (visual discrimination) เด็กที่มีความสามารถในการอ่าน จะต้องมีความสามารถในการจำแนกตัวอักษรหรือคำ ทักษะนี้ไม่ใช่ทักษะที่มีมาแต่กำเนิดต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ เด็กอายุ 6-7 ปีหรือต่ำกว่า จะมีปัญหาการจำแนกตัวอักษรบางตัวเช่น พ-ผ-ฟ-ฝ-ถ-ท เป็นต้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการอ่านได้

3.3 การจำแนกการได้ยิน (audio discrimination) ตามหลักการเรียนรู้ นั่น เด็กสามารถเรียนรู้การอ่านได้ โดยไม่ต้องอาศัยการมองเห็นหรือการได้ยิน ไม่ต้องเชื่อมโยงภาษาเขียนกับภาษาพูดเพื่อการอ่าน เด็กที่มีความบกพร่องทางหูก็สามารถเรียนรู้การอ่านได้ แต่ความเป็นจริงแล้วการเรียนรู้การอ่านที่โรงเรียนเด็กต้องอาศัยการฟังจากครู ถ้าเด็กขาดทักษะการได้ยิน ก็จะทำให้

ให้เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน การสอนแบบสะกดคำจะต้องอาศัยการได้ยิน การสอนแบบนี้เป็นการโยงความสัมพันธ์ระหว่างการภาษาพูดและภาษาเขียน เด็กที่ต้องเรียนภาษาต่างจากภาษาที่ใช้อยู่ที่บ้าน โดยเฉพาะเด็กที่พูดสองภาษาหรือเด็กชนกลุ่มน้อย จะมีความยากลำบากในการเรียนภาษาใหม่ๆ เพราะต้องพัฒนาทักษะการจำแนกเสียงแตกต่างจากเด็กที่เรียนภาษาเดียวกับครู

3.4 การควบคุมสายตา (eye control) ขณะที่อ่านจะเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา ต้องเคลื่อนตาทั้งสองข้างไปพร้อมๆกัน จะต้องไม่ข้ามตัวอักษรและสามารถมองได้ทุกทิศทาง เช่น มองไปข้างหน้า ถอยหลัง มองขึ้น มองลง เป็นต้น ควรฝึกทักษะการควบคุมสายตาตั้งแต่วัยเด็ก และสามารถฝึกได้ทุกวัย ถ้าเด็กขาดทักษะนี้จะทำให้เป็นผลเสียต่อการอ่านได้

3.5 การทำความเข้าใจในการอ่าน การอ่านมีความสำคัญมากสำหรับเด็ก เด็กที่ไม่สามารถเข้าใจความหมายของคำ และประโยคในภาษาพูด จะไม่สามารถเข้าใจความหมายของภาษาเขียนได้ กระบวนการขั้นต้นของการอ่านคือ การที่เด็กตระหนักว่าคำที่ปรากฏในภาษาเขียนมีความหมาย และภาษาเขียนบอกความหมายได้เช่นเดียวกับภาษาในลักษณะอื่นๆ

3.6 แรงจูงใจในการอ่าน แรงจูงใจ หมายถึง ความสนใจตามธรรมชาติของเด็ก เมื่อเด็กแสดงออกว่าเขาสนใจในการอ่านนั้นแสดงว่า เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้กฎของการถอดรหัสของสัญลักษณ์ (Furth, 1975, p.218) เด็กไม่ควรถูกบังคับให้อ่านก่อนที่จะเกิดความสนใจ เมื่อเด็กแสดงความสนใจในการอ่านอย่างชัดเจนก็ควรจัดประสบการณ์การอ่านให้แก่เด็ก และให้แรงเสริมเมื่อเด็กรู้จักตัวอักษร คำและอ่านตัวอักษรได้

เด็กปฐมวัย จะมีความสามารถในการอ่านได้ดี จะต้องมีความพร้อมในการอ่าน ซึ่งความพร้อมในการอ่าน มีปัจจัยดังนี้คือ ระดับความสามารถทางสติปัญญา การจำแนกทางสายตา มิติสัมพันธ์ การจำแนกการได้ยิน การควบคุมสายตา การทำความเข้าใจในการอ่าน และแรงจูงใจในการอ่าน

4. พัฒนาการด้านการอ่านของเด็กอายุ 0 - 6 ปี

พัฒนาการด้านการอ่านของเด็กปฐมวัยตามลำดับขั้นพัฒนาการ (Holdaway, 1979, pp. 107-108) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การอ่านขั้นแรกเริ่ม (emergent reading) เด็กจะดูหนังสือเรื่องที่ชอบ พูดข้อความในหนังสือด้วยภาษาของตนเอง สามารถจำคำพูดง่ายๆ ได้โดยที่ไม่รู้ความหมาย ชอบฟังเรื่องราวชอบฟังนิทานสั้นๆ เกี่ยวกับสิ่งใกล้ตัว ทำท่าทางเหมือนอ่านหนังสือ เด็กจะสนใจรูปภาพสวยๆ ในหนังสือมากกว่าตัวหนังสือ ยังไม่สนใจข้อความตามลำดับของเรื่อง จับใจความ และ

ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อเรื่องจากประสบการณ์เดิม อ่านเรื่องสั้นๆ ที่ตนเป็นผู้บอกให้ผู้ใหญ่เขียนให้ อ่านและเขียนตัวขีดเขียน รวมทั้งมีพฤติกรรมการอ่านและพยายามคัดตัวอักษรของผู้ใหญ่ เด็กอายุ 1-3 ปี เด็กเริ่มเลียนแบบการอ่าน และปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน จากบุคคลในครอบครัว จึงควรพยายามทำให้เด็กรู้ว่าหนังสือมีคุณค่าและให้ความรู้มาก

ขั้นที่ 2 การอ่านขั้นแรกเริ่มในระยะก้าวหน้า (advance emergent reading) พัฒนาการด้านการอ่านของเด็กในขณะนี้ เด็กจะกวาดตามองข้อความตามบรรทัด ดูข้อความที่มีตัวหนังสือใหญ่ๆ ตรวจสอบความถูกต้องโดยการเดาจากประสบการณ์เดิมและการบอกหรือแนะนำ อ่านข้อความที่มีตัวอักษรและคำที่เห็นอยู่ประจำ และ หาคำที่มีตัวอักษรคล้ายคลึงกัน โดยการตรวจสอบจากจุดเริ่มของประโยค เด็กอายุ 3-3 ½ ปี สามารถจำคำได้โดยไม่รู้ความหมาย สนใจหนังสือที่ผู้ใหญ่อ่าน เริ่มมีความต้องการที่จะอ่านหนังสือ สามารถอ่านพยัญชนะได้บ้าง อ่านได้คล่องแคล่วแต่จำตัวอักษรไม่ได้ ชอบฟังนิทานที่มีรูปภาพประกอบ ชอบดูรูปภาพสัตว์เลี้ยง และดอกไม้

ขั้นที่ 3 การอ่านในระยะที่กำลังจะก้าวไปสู่การอ่านขั้นต้น (emergent to early reading) เด็กจะรู้จักคำที่อยู่ในชีวิตประจำวันเมื่อเห็นคำนั้น ในสิ่งแวดล้อม รู้จักการเดาคำใหม่โดยดูรูปประโยคและความหมาย กวาดสายตาถูกทิศทางเมื่อพบคำที่คุ้นเคย ชี้และบอกชื่อของตัวอักษรส่วนใหญ่ได้ สังเกตตัวอักษรบางตัวแล้วบอกว่าเป็นตัวอะไร บอกชื่อตนเองได้ถูกต้อง พยายามคัดลอกและตกแต่งรูปร่างของตัวอักษร และจำคำบางคำที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกันได้ เด็กอายุ 3 ½ - 5 ปี ชอบซักถามอยากรู้อยากเห็น เลือกลักษณะที่ต้องการได้ ฟังนิทานได้ครั้งละหลายๆ เรื่อง ชอบฟังเรื่องซ้ำๆ จำคำคล้องจองเป็นทำนองได้แม่นยำ ออกเสียง ร ล ค ส ได้ไม่ชัดเจน มีความพร้อมที่จะอ่านมากขึ้น อ่านคำสั้นๆ ได้ จำพยัญชนะได้แม่นยำ โดยไม่ต้องใช้ภาพประกอบ เริ่มรู้จักตัวสะกดง่ายๆ ชอบอ่านหนังสือเสียงดัง ชอบอ่านหนังสือแข่งกัน สนใจหนังสือตัวโตๆ ใช้คำง่ายๆ สามารถเข้าใจหนังสือรูปภาพได้เร็ว ชอบหนังสือที่เกี่ยวกับ การใช้เหตุผลง่ายๆ ใช้คำสุภาพ และเป็นคำที่เด็กอ่านออกโดยใช้รูปภาพประกอบ

ขั้นที่ 4 การอ่านขั้นต้น (early reading) เด็กจะชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้น และจุดจบของคำบางคำ ใช้เสียงพยัญชนะต้นที่รู้จักในการคาดเดา และตรวจสอบคำที่อ่าน บอกข้อสังเกตที่แสดงว่ารู้คำๆ เดียวกัน สามารถผสมกับคำอื่นให้กลายเป็นคำใหม่ได้ สามารถคัดลอกหรือเขียนข้อความโดยการใช้ภาษาง่ายๆ ของตนเอง ใช้รูปประโยคที่ถูกต้อง และกลับมาอ่านข้อความของตนเองได้ รวมทั้งชี้และกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายของประโยคได้ เด็กอายุ 6 ปี สามารถเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรม สนุกกับการเล่นคำคล้องจอง และมีการเล่นคลกกับคำพูด ชอบฟังนิทาน เทพนิยาย นิทานพื้นบ้าน และตำนาน หรือนิทานที่แต่งขึ้นใหม่ สนใจวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติและชีวประวัติบุคคล

ขั้นที่ 5 การอ่านขั้นต้นในระยะก้าวหน้า (advance early reading) คาดเดาข้อความจากสิ่งชี้แนะ โดยคู่ตัวพยัญชนะต้นของคำประกอบกับความรู้เดิมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปตัวอักษรกับเสียงของตัวอักษร จำและตรวจสอบตัวอักษรที่สัมพันธ์กับเสียงของคำ ตรวจสอบคำที่อ่านด้วยการชี้ตัวอักษรในคำพร้อมๆ กับการออกเสียงไปด้วย ใช้รูปและเสียงของตัวอักษรเป็นหลักในการสะกดคำใหม่ที่ไม่รู้จัก หรือคำที่ไม่แน่ใจ

พัฒนาการด้านการอ่านของเด็กปฐมวัยมี 5 ขั้นตอนคือการอ่านขั้นแรกเริ่ม การอ่านขั้นแรกเริ่มในระยะก้าวหน้า การอ่านในระยะที่กำลังจะก้าวไปสู่การอ่านขั้นต้น การอ่านขั้นต้น และการอ่านขั้นต้นในระยะก้าวหน้า ขั้นตอนพัฒนาการด้านการอ่านนี้ทำให้ครูและพ่อแม่ผู้ปกครองจัดประสบการณ์การอ่านให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

พัฒนาการด้านการเขียน

การเขียนเป็นการสื่อความหมายที่สำคัญ เชื่อถือได้ และมีอิทธิพลต่อการสื่อสารมาก การเขียนเป็นเครื่องมือสื่อความหมายและถ่ายทอดความคิด และมีบทบาทในการเรียนการสอน เพราะต้องใช้ในการแสวงหาและถ่ายทอดความรู้ ถ้าเด็กคนใดไม่มีความสามารถในการเขียนแล้ว จะไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนเลย ดังนั้นจึงต้องเริ่มต้นฝึกทักษะการเขียนให้แก่เด็กในระดับปฐมวัย

1. ความมุ่งหมายของการสอนเขียน

การสอนเขียนในระดับปฐมวัยนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการพัฒนาบุคลิกภาพและนิสัยเบื้องต้นของผู้เขียน พัฒนาวิธีเขียนและคุณภาพของงานที่เขียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในการสอนเขียนนั้น พุนสุข บุญยสวัสดิ์ ได้สรุปความมุ่งหมายของการสอนเขียนไว้เป็นสูตร 9 ส. ดังนี้คือ

1.1 สร้าง เพื่อสร้างนิสัยให้รักการเขียน มีทักษะในการเขียนที่ดี รักความประณีต สวยงาม ความเป็นระเบียบ ความรอบคอบ และมีความละเอียดถี่ถ้วน รักสวยรักงาม และรักความสะอาด รู้จักการควบคุมตนเอง และมีสมาธิในการทำงาน

1.2 เสริม เพื่อเสริมบุคลิกภาพโดยวางท่าทางในการเขียน และสามารถใช้อุปกรณ์ในการเขียนได้ถูกต้อง

1.3 สังเกต เพื่อให้รู้จักสังเกตจดจำเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตัวอักษร

1.4 แสดง เพื่อให้แสดงวิธีเขียนตัวอักษรไทยได้ถูกต้องตามแบบ มีทิศทางในการเขียนถูกต้อง และเขียนได้คล่องแคล่วรวดเร็ว

1.5 สื่อ เพื่อสื่อความคิด ให้อ่านออกอ่านง่าย เขียนถววรรคตอนและสื่อความหมาย ได้ชัดเจน

1.6 สะกด เพื่อให้สะกดตัวได้ถูกต้อง ถูกความหมาย

1.7 สบาย เพื่อให้เขียนได้สวยงามเป็นระเบียบ ประณีต

1.8 สะอาด เพื่อให้เขียนได้สะอาด ไม่มีรอยขีด ลบ ชีด ฆ่า

1.9 สมควรหรือเหมาะสม เพื่อให้ขีดเขียนในที่สมควร และให้มีความเหมาะสม ในเรื่องขนาดของตัวอักษร ช่องไฟ แบบฟอร์ม ภาษาที่ใช้ และเนื้อหาที่เขียน

2. ลักษณะการเขียน

เท็มเพิลและคณะ (Tempel & others, 1993, p.330) ได้ศึกษาลักษณะการเขียนของเด็กและได้ให้ข้อคิดเห็นว่าก่อนที่เด็กปฐมวัยจะเขียนได้นั้น เด็กจะต้องมีการค้นพบลักษณะของการเขียน ดังต่อไปนี้คือ

2.1 กฎการเกิดซ้ำๆ (recurring principle) เด็กปฐมวัยค้นพบว่า การเขียนจะใช้รูปร่างเดิมซ้ำๆ มีลักษณะเป็นแถวๆ ตามหน้ากระดาษ

2.2 กฎการประกอบกันของเครื่องหมาย (generative principle) เด็กสามารถในการแยกแยะ ระหว่างรูปภาพและการเขียนได้ การเขียนเกิดขึ้นจากการจัดรูปแบบรอยขีดเขียน บางครั้งเขียนด้วยตัวอักษรเพียงไม่กี่ตัว แต่เด็กสามารถจัดให้อยู่ในลักษณะต่างๆกัน ได้หลายลักษณะ

2.3 มโนทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมาย (sign concept) เครื่องหมายนั้น ได้แก่ สิ่งที่ใช้แทนบางสิ่งบางอย่าง ในเรื่องของการเขียนมโนทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมายนี้ เริ่มพัฒนาขึ้น เมื่อเด็กทำเครื่องหมายที่คล้ายกับการเขียน เด็กที่เริ่มเขียนจะสมมติว่าเครื่องหมายที่ตนเขียนขึ้นมานั้นแทนบางสิ่งที่เขาต้องการสื่อและให้ผู้อ่านจินตนาการเอาเอง

2.4 กฎการยืดหยุ่น (flexibility principle) การเขียนตัวอักษรจะต้องมีวิธีการเฉพาะ และการเขียนตัวอักษรเดียวกันอาจเขียนได้หลายวิธี

2.5 กฎการเรียงแถวและการจัดหน้า (linear principles and principles of page) ความเข้าใจเรื่องทิศทางของการเขียนเป็นสิ่งที่ยากสำหรับเด็กในการเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียน ทิศทางการเขียนเป็นสิ่งที่จำเป็นมากในการเขียน แต่บางครั้งเด็กไม่เข้าใจเรื่องการเปลี่ยนมุมมอง ดังนั้นจึงมักจะพบว่าเด็กมีปัญหาการเขียนตัวอักษรที่มีลักษณะคล้ายกันหรือกลับกัน

ก่อนที่เด็กปฐมวัยจะเขียนได้นั้นเด็กปฐมวัยจะต้องเข้าใจกฎการเขียนในแต่ละภาษาเสียก่อน ซึ่งต้องอาศัยการฝึกสังเกตหาความเหมือนความแตกต่าง เปรียบเทียบ จำแนก ตัวอักษร ให้ได้เสียก่อน กฎต่างๆ ที่เด็กจะต้องสังเกตและนำมาช่วยในการเขียน ได้แก่ กฎการเกิดซ้ำๆ กฎการประกอบกันของเครื่องหมาย มโนทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมาย กฎการยืดหยุ่น และกฎการเรียงแถวและการจัดหน้า ทำให้ครูเข้าใจวิธีการและรูปแบบการเขียนของเด็ก ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล

3. ลำดับขั้นพัฒนาการด้านการเขียน

บุษบง ตันติวงศ์ ได้แบ่งการเขียนของเด็กปฐมวัยออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน เด็กจะสื่อความคิดโดยการวาดภาพแทนการเขียน

ขั้นที่ 2 ชิดเขียนแทนการเขียน เด็กมีความพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่ แต่การเขียนของเด็ก คือการขีดเขียน ในระยะแรกเด็กอาจเขียนโดยขีดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบ ต่อมาเด็กรู้จักขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนมีลักษณะคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ

ขั้นที่ 3 เขียน โดยการทำเครื่องหมายคล้ายกับตัวหนังสือ เด็กมีความพยายามเขียนตัวหนังสือแต่บางตัวคล้ายตัวอักษร แต่บางตัวไม่คล้าย มีรูปร่างของตัวอักษรที่เด็กคิดขึ้นเอง

ขั้นที่ 4 เขียนตัวอักษรด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำบางคำได้แล้ว แต่สลับที่ตัวอักษร หรือเขียนกลับ และบางครั้งจะพบว่า การเขียนตัวอักษร สระ วรรณยุกต์จะอยู่ในระดับและบรรทัดเดียวกัน

ขั้นที่ 5 คัดลอกตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกคำที่อยู่รอบตัว หรือบอกผู้ใหญ่เขียนให้แล้วนำไปลอก การคัดลอกนั้น บางครั้งคัดตามทั้งหมด แต่บางครั้งจะคัดเฉพาะบางคำที่ต้องการใช้เท่านั้น

ขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดวิธีสะกดขึ้นเอง พยายามสะกดคำต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีตัวอักษรและสระตามแบบที่คิดขึ้นเอง

ขั้นที่ 7 เขียนสะกดคำได้ใกล้เคียง หรือเหมือนตัวสะกดของผู้ใหญ่ เด็กพยายามสะกดคำแต่อาจไม่เหมือนผู้ใหญ่

ตามปกติแล้วการเขียนของเด็กปฐมวัยแต่ละคนอาจไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่เหมือนกัน ก่อนที่เด็กจะเขียนได้แบบผู้ใหญ่ โดยธรรมชาติแล้ว เด็กจะไม่สามารถเขียนได้อย่างถูกต้องตามแบบผู้ใหญ่ แต่เด็กจะเขียนผิดแล้วผิดอีก จนในที่สุดก็เขียนได้อย่างถูกต้อง การเขียนผิดของเด็กแสดงว่าเด็กกำลังเรียนรู้สิ่งใหม่ เด็กจะไม่จำการเขียนแบบผิดๆ ไป เพราะการเขียนผิดทำให้ผู้อื่นไม่เข้าใจความหมายที่ต้องการ

จากขั้นตอนการเขียนดังกล่าว ทำให้ครุ่นหาความรู้ไปประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมการเขียน และแก้ปัญหาการเขียนให้กับเด็กปฐมวัย ถ้าหากพบว่าเด็กมีพัฒนาการทางการเขียนไม่เป็นไปตามขั้นพัฒนาการของการเขียนหรือมีความล่าช้ากว่าเด็กปกติในวัยเดียวกัน

4. พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กอายุ 0 - 6 ปี

พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยมีดังต่อไปนี้คือ เด็กที่มีอายุประมาณ 1 ½ ปี มีความสามารถในการฝึกทักษะประสาทสัมผัสและการใช้มือ เด็กในวัยนี้จึงเริ่มที่จะวาดและเขียน การเขียนของเด็กในวัยนี้เป็นเพียงการลากเส้นขยุกขยิกหรือจิ้มเป็นจุด แต่ก็สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่เด็กได้มาก ซึ่งราศี ทองสวัสดิ์ อ่างถึงในพวงรัตน์ รอดมณี ได้สังเกตพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยและได้สรุปไว้ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 พัฒนาการในการเขียนของเด็กปฐมวัย

อายุ	พัฒนาการทางการเขียน
1 - 1 ½ ปี	สามารถกำสิ่งที่เป็นแท่ง จีดเขียนได้แต่ไม่เป็นรูปร่าง
1 ½ - 2 ปี	จีดเขียนเป็นเส้นยุ่งๆ
2 - 3 ปี	จีดเป็นวงๆ ได้แต่ไม่สมบูรณ์
3 - 4 ปี	จีดกากบาทและสี่เหลี่ยมตามแบบได้
4 - 5 ปี	วาดภาพคนมีอวัยวะ 3-4 ส่วนได้
5 - 6 ปี	วาดรูปคนโดยมีส่วนสำคัญ 6 ส่วนและวาดรูปสี่เหลี่ยมได้

ที่มา: พวงรัตน์ รอดมณี

จากตาราง ที่ 2.2 อธิบายพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัยได้ว่า

อายุ 1 - 1 ½ ปี เด็กยังจับดินสอดหรือสีแท่งไม่ถนัด ยังจับไม่เป็น ควรลองให้จับดินสอดหรือแท่งสีขนาดใหญ่มาให้เด็กจีดเขียนที่กระดาษ รูปที่เกิดขึ้นจะเป็นเส้นยุ่งๆ

อายุ 1 ½ - 2 ปี กล้ามเนื้อเล็กของเด็กพัฒนามากขึ้น สามารถนำสิ่งของต่างๆ ใส่มือและสลับมือได้คล่อง สามารถหมุนข้อมือได้ รู้วิธีจับดินสอดที่ถูกต้อง สามารถวาดเส้นตรง เส้นโค้งหรือวงกลมเบี้ยวๆตามแบบได้ แต่ยังไม่สามารถเขียนกากบาทได้

อายุ 3 - 4 ปี ชอบการเล่นที่ต้องใช้ทักษะของมือและนิ้วมือมากขึ้น ควบคุมการวาดละเลงสีได้ดีขึ้น สามารถลากเส้นตรง หัดใช้สีเขียน และดินสอดสีวาดรูปวงกลม กากบาทได้ตามแบบ วาดรูปศีรษะ แขนและขาของคน มือและตาของเด็กวัยนี้มีการประสานสัมพันธ์กันมากขึ้น เด็ก

สามารถลากเส้นได้ทั้งแนวตั้งและแนวนอนแต่ยังไม่สามารถลากแนวเฉียงได้ เด็กเล็กที่จะใช้มือที่ถนัด พยายามลากเส้น เพื่อให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมแต่ยังทำได้ไม่ดัดนัก มักจะใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ตบพู่กันและลากเส้นวาดพนักันได้เร็วยิ่งขึ้น

อายุ 4 - 5 ปี จับดินสอให้อยู่ระหว่างนิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลางได้แบบผู้ใหญ่ สามารถวาดรูปตามแบบได้ เช่น วงกลม กากบาท รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส รูปสามเหลี่ยม สามารถวาดรูปคนที่มีศีรษะ ลำตัว แขนขา และ ใบหน้าได้ สามารถบอกได้ว่าวาดภาพอะไร ก่อนลงมือวาดสามารถคัดลอกชื่อตนเองได้ และเขียนพยัญชนะต่างๆได้บ้าง

อายุ 5 - 6 ปี มีสมาธิในการวาดรูประบายสี ปั้นหรือเล่นสร้างแบบรูปต่างๆได้นานขึ้น บางครั้งอาจนานถึงถึง 1 ชั่วโมง ซึ่งตามปกติแล้วเด็กปฐมวัยจะมีช่วงความสนใจเพียง 15 – 30 นาทีเท่านั้น สามารถวาดรูปคนที่มีรายละเอียดมาก เขียนคำและประโยคเพิ่มเติมเพื่ออธิบายภาพได้

จากพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัย ทำให้ครูสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเขียนให้แก่เด็กปฐมวัยให้เป็นไปตามอายุ ระดับพัฒนาการ ไม่เร่งเขียนก่อนที่เด็กจะมีความพร้อมในการเขียน ซึ่งนอกจากจะช่วยทำให้เด็กมีความสุขในการเขียนแล้ว จะทำให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเขียนต่อไปในอนาคต

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเขียน

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเขียนของเด็กปฐมวัย โดยจะทำให้พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กเป็นไปตามขั้นพัฒนาการ และการสอนเขียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้คือ

5.1 ปัจจัยที่มีผลต่อเด็กในระยะเริ่มเขียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กในระยะเริ่มแรก ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ ครูควรเตรียมกระดาษ ดินสอ และสี ทั้งที่เป็นสีเทียน สีไม้ หรือสีน้ำ โดยควรใช้กระดาษแผ่นโต ขนาด 18 X 24 นิ้ว ดินสอที่จัดไว้ให้เด็กปฐมวัยควรมีขนาดใหญ่และมีใ้ส้อ่อน เมื่อเด็กสามารถควบคุมกล้ามเนื้อมือได้แล้วและพร้อมจะเขียน สามารถใช้กระดาษที่มีขนาดเล็กกว่าเดิมได้ และควรให้นักเรียนหัดเขียนชื่อของตนเองไว้ที่ด้านบนหรือด้านล่างของกระดาษ

5.2 วิธีการเขียน การฝึกให้เด็กปฐมวัยเขียนตัวอักษรนั้น มีวิธีการฝึกดังนี้คือ

5.2.1 ให้เด็กเริ่มเขียนจากหัวตัวอักษร ฝึกลากเส้นตรง และใช้เส้นง่ายๆ ที่เด็กจะเขียนได้

5.2.2 การสอนด้วยตัวบรรจง จะช่วยให้เด็กเกิดความต้องการในการอ่านเพิ่มขึ้น
ด้วย

5.2.3 ควรมีการอธิบายให้พ่อแม่เข้าใจว่า จะใช้ตัวอักษรแบบใดให้เด็กหัดเขียน
มีวิธีเริ่มเขียนอย่างไร และควรมีตัวอย่างการเขียนติดให้เด็กเห็นรอบๆ ห้อง และควรติดตัวอักษรให้
อยู่ในระดับสายตาของเด็ก

5.3 การมองเห็นของเด็ก เด็กบางคนยังขาดประสบการณ์ในการเขียน จากซ้ายไป
ขวา มีข้อจำกัดในการมอง และขาดความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ทำให้จำตัวอักษรไม่ได้หรือ
เขียนตัวหนังสือสลับกัน เช่น จาก “น” เป็น “ม” หรือจาก “นก” เป็น “คน” หรือ เขียนชื่อตนเอง
จาก “อเนก” เป็น “กนอ” เป็นต้น เด็กบางคนที่ถนัดเขียนมือขวา ถ้าไม่ได้รับการฝึกให้เขียนจาก
ซ้ายไปขวา มักจะวางดินสอลงบนมุมริมขวาของกระดาษ ทำให้เขียนจากซ้ายไปขวาไม่ได้ และ
พบว่ามักจะเริ่มต้นเขียนจากขวาไปซ้าย **ในกรณีเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นสิ่งผิดปกติสำหรับเด็กปฐมวัย
แต่ครูควรให้คำแนะนำให้เด็กสามารถเขียนจากซ้ายไปขวาได้**

5.4 ความถนัดในการใช้มือ เด็กบางคนที่ยังไม่ถนัดในการใช้มือข้างใดข้างหนึ่ง
จะเห็นได้จาก ในขณะที่เล่นของเล่นหรือการจับอุปกรณ์ต่างๆ เขาจะเริ่มจับด้วยมือข้างซ้าย ครูอาจ
แนะนำให้เปลี่ยนมาใช้มือข้างขวา แต่ถ้าเขายังคงใช้มือข้างเดิมและมีอารมณ์หงุดหงิดทุกครั้ง หรือ
ทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบน จนเกิดปัญหาต่อเด็ก ก็ไม่ควรบังคับให้เด็กเปลี่ยน เพราะจะเกิดเป็นผลเสีย
ทางจิตใจต่อเด็กมากกว่าผลดี ถ้าพบว่าเด็กถนัดมือซ้าย ครูควรหาทางช่วยให้เขาสามารถใช้ดินสอ
ปากกา สีเทียน ได้อย่างเหมาะสม กระดาษที่วางไว้เขียน ควรวางอยู่ข้างหน้าเด็กขนานไปกับโต๊ะ
ก่อนข้างเอียงไปทางด้านซ้ายมือของเด็ก ส่วนดินสอหรือสีควรวางอยู่ตรงมุมทางซ้ายมือของเด็ก

เด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการทางด้านการเขียนเป็นไปตามขั้นพัฒนาการนั้น มีปัจจัยที่
สำคัญที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ ปัจจัยที่มีผลต่อเด็กในระยะเริ่มเขียน ได้แก่ วัสดุที่ใช้ในการเริ่มเขียน วิธีฝึก
การเขียน การมองเห็นของเด็ก และความถนัดในการใช้มือ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วย
ส่งเสริมการเขียนหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อการเขียนของเด็กได้

ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการทางภาษา

โอเวน และ โรเบิร์ต (Owens and Robert, 2001, 457-258) ให้ความคิดเห็นว่า ความบกพร่องทางภาษาหรือปัญหาที่พบบ่อยๆ ในการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมทางภาษาให้แก่เด็กปฐมวัยนั้น พบได้หลายลักษณะด้านการใช้ภาษาพูด อ่าน และเขียน เพื่อการสื่อสาร ได้แก่ การพูดติดอ่าง ปัญหาเด็กไม่พูดที่โรงเรียน ปัญหาการพูดไม่ชัด และปัญหาการอ่านเขียน ซึ่งแต่ละปัญหาเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เด็กมีสมาธิสั้น เด็กออทิสติก และปัญหาความสูญเสียและบาดเจ็บทางสมอง เป็นต้น และปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องศึกษาสาเหตุและต้องช่วยเหลือ แก้ไขให้รวดเร็วที่สุด

ส่วน อารมณ สุวรรณपालและ ปรีชา เนาว์เย็นผล กล่าวถึง ปัญหาการเตรียมความพร้อมด้านทักษะในระดับปฐมวัยนั้น ส่วนมากมีสาเหตุมาจากบุคคล 2 ฝ่ายคือ เกิดจากครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย และปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กเอง ส่วนการแก้ปัญหาเหล่านั้น ต้องศึกษาสาเหตุ แล้วจึงแก้ปัญหา

ทางด้านพนมพร ศิริธาดพร กล่าวว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยทางด้านภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ ทางด้านการฟัง พูด อ่านและเขียน ซึ่งทุกด้านมีความสัมพันธ์กัน หากเกิดปัญหาด้านใดด้านหนึ่ง อาจทำให้เกิดปัญหาอีกด้านหนึ่งได้ ดังนั้นการแก้ปัญหา ควรแก้ปัญหาจากต้นเหตุของปัญหา เช่นเด็กมีปัญหาทางการเขียน ควรแก้ปัญหาโดยการเตรียมความพร้อมด้านกล้ามเนื้อมือ ฝึกสังเกต ฝึกความพร้อมทางสายตา เสียก่อน นอกจากนี้ควรให้กำลังใจและใช้แรงเสริมต่างๆ ในการแก้ปัญหาด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัญหาพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย พบได้จากการศึกษาพัฒนาการของเด็กปฐมวัย มีหลายลักษณะตามพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน โดยปัญหานั้นเกิดจากสาเหตุจากตัวเด็กเองคือ พันธุกรรมและเกิดจากการอบรมเลี้ยงดู และปัญหาที่มีสาเหตุจากครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคือต้องศึกษาสาเหตุ แล้วจึงหาแนวทางแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก

ปัญหาพัฒนาการทางภาษา ทั้งด้านการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน ที่พบบ่อยมีดังนี้

1. ปัญหาการพูดติดอ่าง

การพูดติดอ่าง เป็นลักษณะการพูดไม่คล่องชนิดหนึ่ง เน้นจังหวะของการพูด ทำให้การพูดด้วยจังหวะที่ไม่ราบเรียบ ไม่สม่ำเสมอ มีเสียงเอื้ออ้าแทรกอยู่บ่อยๆ หรือมีการซ้ำคำ ประโยค

หรือลากเสียง หรือพูดขาดตอนร่วมด้วย บางทีมีการพูดติดอ่างเฉพาะบางเสียง บางคำ บางวลี หรือ บางพยางค์ก็ได้ ซึ่งมีลักษณะปัญหา สาเหตุ และแนวทางช่วยเหลือดังต่อไปนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล)

1.1 ลักษณะปัญหาและสาเหตุ ลักษณะการพูดติดอ่างจะมีความแตกต่างกันไปในเด็กแต่ละคน พ่อแม่อาจพบอาการติดอ่างของลูกเมื่อเด็กหัดพูด แต่อาการจะหายไปเมื่อมีวุฒิภาวะเพิ่มมากขึ้น บางคนอาการติดอ่างจะเกิดขึ้นเฉพาะบางเวลาที่เกิดความไม่สบายใจ ตื่นเต้นหรือประหม่า เป็นต้น แต่เด็กบางคนอาการติดอ่างยังคงอยู่แม้ว่าจะมีอายุมากขึ้น เพราะมีอายุมากขึ้นเนื่องจากมีสาเหตุดังนี้

1.1.1 ปัญหาทางอารมณ์ เชื่อว่า อาการติดอ่างเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ทำให้มีความกดดัน

1.1.2 ปัญหาทางระบบประสาท สมมติฐานว่า อาการติดอ่างเกิดจากความผิดปกติของสมองส่วนใดส่วนหนึ่ง

1.1.3 ปัญหาจากพฤติกรรมการเรียนรู้ เกิดจากเด็กเกิดความไม่มั่นใจ มีความรู้สึกลังเลเกี่ยวกับตนเอง ทำให้เกิดความวิตกกังวลสูงทำให้พูดติดอ่าง

ส่วนสาเหตุอื่นๆ ที่สันนิษฐานกัน ได้แก่กรรมพันธุ์ เนื่องจากพบว่าเด็กที่มีบุคคลในครอบครัวพูดติดอ่าง เด็กจึงพูดติดอ่างไปด้วย ซึ่งอาจไม่เป็นจริงเสมอไป เพราะอาการติดอ่างของเด็กที่มีบุคคลพูดติดอ่าง อาจเกิดจากการเลียนแบบก็ได้

1.2 ปัญหาทางด้านอารมณ์ เด็กที่พูดติดอ่างมักมีความวิตกกังวล กลัวการพูดและสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับการพูด จึงหลีกเลี่ยงการพูด หลีกเลี่ยงการเข้าสังคมกับเพื่อน มักแยกตัวไม่มั่นใจในตนเอง

1.3 แนวทางให้ความช่วยเหลือ การพูดติดอ่างย่อมก่อให้เกิดปัญหา与孩子 ดังนั้น พ่อแม่ ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรหาทางช่วยเหลือดังนี้

1.3.1 ยอมรับการพูดของเด็ก ต้องอดทนต่อการฟังคำพูดไม่คล่องของเด็ก ให้กำลังใจและปลอบใจว่า คนเราย่อมมีการพูดแบบนี้เกิดขึ้นเป็นบางครั้ง

1.3.2 หลีกเลี่ยงการประจานเด็กว่าพูดติดอ่าง แต่ควรใช้คำพูดอื่นแทน เช่น พูดช้า พูดไม่คล่อง พูดลำบาก เป็นต้น

1.3.3 ให้ความรักความอบอุ่น ให้กำลังใจแก่เด็กในการฝึกพูด แต่ไม่ปกป้องเด็กจนเกินไป

1.3.4 ในขณะที่เด็กพูดติดอ่าง สามารถช่วยเหลือได้โดยฟังอย่างตั้งใจ ช่วยทวนคำถามและตอบคำถามเด็กทุกครั้ง

1.3.5 เป็นแบบอย่างที่ดีในการฟังและการพูด

1.3.6 ไม่ควรตั้งความหวังกับเด็กมากเกินไป ไม่บังคับให้เด็กทำสิ่งที่ยากเกินความสามารถมากเกินไป

1.3.7 หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เด็กพูดติดอ่าง

2. ปัญหาเด็กไม่พูดที่โรงเรียน

การไม่พูดในโรงเรียน หมายถึง อาการที่เด็กปฐมวัยไม่ยอมพูดสื่อสารกับบุคคลอื่นเมื่ออยู่ที่โรงเรียน โดยที่ไม่มีความผิดปกติเกี่ยวกับอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด การไม่พูดในโรงเรียนนี้ วรรณาท รักสกุลไทยและนฤมล เนียมหอม ได้ให้ข้อเสนอแนะในการให้ความช่วยเหลือตามสาเหตุดังนี้

2.1 ลักษณะปัญหาและสาเหตุ เด็กปฐมวัยจำนวนหนึ่ง ที่ไม่มีความผิดปกติทางการพูด สามารถพูดได้ตามปกติ เมื่ออยู่ที่บ้านและคนที่ใกล้ชิด แต่เมื่ออยู่ที่โรงเรียน หรืออยู่นอกบ้านแล้ว ไม่ยอมพูดกับคนอื่นเลย หรือบางครั้งยอมพูดแต่เสียงเบามาก

2.2 ปัญหาทางด้านอารมณ์ เป็นเด็กที่มีการปรับตัวยากและขาดความมั่นใจเมื่ออยู่ในสถานที่และบรรยากาศที่ไม่คุ้นเคย

2.3 แนวทางการให้ความช่วยเหลือ เมื่อพบว่าเด็กไม่ยอมพูดที่โรงเรียน ทุกฝ่ายต้องให้ความช่วยเหลือดังนี้คือ

2.3.1 อดทนต่อการไม่ยอมพูดของเด็กโดยไม่แสดงท่าทีหรือบีบบังคับให้เด็กพูด

2.3.2 แสดงการยอมรับเมื่อเด็กแสดงอาการเหมือนจะพูด หรือพูดเบามาก จะช่วยพูดขยายให้

2.3.3 สนทนากับเด็กในสถานการณ์ที่ผ่อนคลาย

2.3.4 เล่นนิทานให้เด็กฟัง โดยเทียบเคียงกับการไม่พูดของเด็ก

2.3.5 ใช้หุ่นมือพูดแทน

2.3.6 สังเกตว่าเด็กรู้สึกผ่อนคลายเมื่ออยู่กับเพื่อนคนใด อาจใช้การกระตุ้นให้เล่นด้วยกัน

เด็กแต่ละคนใช้เวลาปรับตัวไม่เท่ากัน ดังนั้นครูจึงควรใช้เวลา与孩子สร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็กให้รู้สึกไว้วางใจ เด็กจะได้กล้าพูดมากขึ้น

3. ปัญหาการพูดไม่ชัด

การพูดไม่ชัด หมายถึง การพูดออกเสียงสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ไม่ถูกต้องตามหลักภาษา เป็นความผิดปกติในการพูดอย่างหนึ่ง ซึ่งศรีเรือน แก้วกังวาน ได้ศึกษาสาเหตุของปัญหาและให้ข้อเสนอแนะในการให้ความช่วยเหลือดังนี้

3.1 ลักษณะปัญหาและสาเหตุ ปกติแล้วเด็กปฐมวัยจะพูดเสียงสระพยัญชนะชัดเจนบางเสียงเท่านั้นที่ค่อนข้างมีปัญหา จะไม่ค่อยชัดเจน ดังนั้นครูควรสังเกต จะได้หาแนวทางแก้ไขได้ถูกต้อง สาเหตุของการพูดไม่ชัด มีดังนี้คือ ความบกพร่องของโครงสร้างและการทำงานของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการพูด อาจเกิดจากความผิดปกติบนใบหน้าและปาก เช่นปากแหว่ง เพดานโหว่ ลิ้นผิดปกติ การสบฟันผิดปกติ ฟันผิดปกติและความผิดปกติของระบบประสาท

3.2 ปัญหาทางด้านอารมณ์ การพูดไม่ชัดส่วนใหญ่เกิดจากความบกพร่องทางสังคมจิตวิทยาและการเรียนรู้ มักพบในเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ การพูดไม่ชัดของเด็กมีสาเหตุเกิดจากผู้ใหญ่ คือ ผู้ใหญ่เห็นว่าการพูดไม่ชัด เป็นสิ่งที่น่ารันทดเอ็นดู เด็กจึงติดนิสัยการพูดไม่ชัด มีการเลียนแบบตัวแบบที่พูดไม่ชัด เรียกร้องความสนใจจากผู้ใหญ่ การไม่สามารถแยกเสียงได้ชัดเจน การเคลื่อนไหวของอวัยวะในการพูดไม่ถูกต้อง และไม่ประสานงานกันต่างๆ ที่ไม่มีความบกพร่อง

3.3 แนวทางการให้ความช่วยเหลือ ในการแก้ปัญหาการพูดไม่ชัดของเด็กปฐมวัยนั้น จะใช้วิธีใดแก้ปัญหา ขึ้นอยู่กับความบกพร่องที่เกิดขึ้นกับเด็กและเกิดจากสาเหตุใด ดังนี้

3.2.1 ฝึกฟังเสียงให้ถูกต้อง และเปรียบเทียบกับเสียงตน

3.2.2 สอนวิธีการออกเสียงที่ถูกต้อง

3.2.3 ฝึกการออกเสียงจากระดับพยางค์ คำ วลี และประโยค ตามลำดับ

3.2.4 ฝึกให้พูดอย่างชัดเจนในสถานการณ์ต่างๆ จนเป็นนิสัย โดยผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการพูด ไม่ล้อเลียน แต่ต้องสอนพูดให้ชัด และใช้แรงเสริมเมื่อพูดได้ชัดเจน

การที่เด็กพูดไม่ชัดเป็นเวลานาน โดยไม่ได้แก้ไขปัญหา จะทำให้เด็กติดนิสัย และเป็นผลเสียต่อการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

4. ปัญหาการอ่านเขียน

ปัญหาการอ่านเขียน ดิสเล็กเซีย (**dyslexia**) คือ อาการหรือภาวะซึ่งเกิดจากความผิดปกติทางพันธุกรรมหรืออาการบาดเจ็บทางสมอง ทำให้เกิดความบกพร่องด้านภาษาขึ้น ซึ่ง “ดิสเล็กเซีย” นี้เป็นความบกพร่องด้านการอ่าน ถ้าเป็นความบกพร่องด้านการเขียนเรียกว่า “ดิสกราเฟีย” (**dysgraphia**) ซึ่งส่วนใหญ่ถ้าบกพร่องด้านการอ่าน มักจะบกพร่องด้านการเขียนไปด้วย ซึ่งยังไม่

สามารถอธิบายสาเหตุที่แท้จริงได้ ดิสเล็กเซีย เป็นอาการหนึ่งในสามของกลุ่มอาการแอลดี (LD - learning disability) หรืออาการรับรู้บกพร่อง ซึ่งเกิดจากกระบวนการทำงานทางสมองของระบบประสาทผิดปกติ ความผิดปกติจะอยู่ส่วนที่เป็นด้านการแปลความของสมอง อาการแอลดี มี 3 อย่าง คือ ความบกพร่องทางคณิตศาสตร์ ทางการเคลื่อนไหว และทางภาษา คนที่มีอาการดิสเล็กเซียมีปัญหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมองส่วนที่เป็นภาษา การอ่าน การเขียน และการสะกดคำ การเรียงลำดับตัวอักษร เรียงลำดับความสำคัญของคำที่อ่าน ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาที่อ่าน บางคนอาจมีปัญหาในการมองเห็น การอ่านตัวหนังสือจะมองเห็นตรงกลางของประโยคมากขึ้นกว่าปกติจึงทำให้อ่านหนังสือไม่ได้ โรงเรียนอนุบาลคาร์นิ (2550) ได้ประสบปัญหาดังกล่าว จึงได้หาสาเหตุและหาแนวทางช่วยเหลือ ดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะปัญหาด้านการอ่านการเขียน คนที่มีปัญหาดิสเล็กเซีย ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างคำต่างๆ ได้ จึงมักอ่าน dog เป็น god หรือนำอักษรอื่นมาแทนที่ เช่น อ่านคำเหล่านั้นผิดอยู่ประจำ เช่น อ่าน saw เป็น was อ่าน hot เป็น pot หรืออาจสลับตัวอักษรในคำ และ แยกตัวอักษรไม่ได้ แยกคำไม่ได้ เช่น

4.1.1 แยก ก ถ ภ กับ ฎ ฏ

4.1.2 แยก b กับ d , y กับ v , u กับ v , q กับ g ไม่ได้

4.1.3 แยก ช กับ ซ , ณ กับ ฌ ไม่ได้

4.1.4 เขียน พ ผ เป็น ฟ ฟ

4.1.5 เขียน นม เป็น มน

4.1.6 เห็นเลข 6 เป็นเลข 9

4.2 ปัญหาทางด้านอารมณ์ เด็กที่มีอาการดิสเล็กเซีย ส่วนมากแล้วมักจะมีปัญหาตามมา คือ อาการเก็บกด ไม่เชื่อมั่นในตัวเอง เป็นคนเจ้าอารมณ์ หมอความภาคภูมิใจในตัวเอง อันเนื่องมาจากปัญหาในการอ่านเขียนไม่ได้ การดูถูกจากเพื่อนๆ การล้อเลียนว่าปัญญาอ่อน คิดว่าตัวเองไม่มีค่า บางกลุ่มจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว บางกลุ่มจะมีอาการเหงา ซึมเศร้าเก็บกดเพราะคิดว่าไม่มีใครเข้าใจ อาการดิสเล็กเซียมักเป็นอาการที่เกิดขึ้นแล้วเป็นเลยตลอดชีวิต คือ เป็นแบบ life long และมีแนวโน้มที่จะถ่ายทอดทางพันธุกรรมและเกิดในผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ไม่มีทางรักษาที่ทำให้หายขาดได้ คนที่มีอาการดิสเล็กเซียอาจมีความสามารถด้านอื่นๆ มากมาย ตัวอย่างผู้ที่มีอาการดิสเล็กเซีย เช่น พุ่มพวง ดวงจันทร์ โทมัส อัลวา เอดิสัน เฮนรี่ฟอร์ด คินูริฟส์ ร็อบบี้ เฟลเลอร์ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ สามารถเรียนรู้ประสบความสำเร็จ และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ได้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาให้เหมาะสมกับบุคคล อาทิเช่น ถ้ามีปัญหาอ่านไม่ออก ก็สามารถจัดกิจกรรมให้เรียนรู้โดยใช้การฟังแทนได้

4.3 แนวทางให้ความช่วยเหลือ เมื่อพบว่าเด็กมีอาการดิสเล็กเซีย ซึ่งจะสามารถค้นพบได้ตั้งแต่เด็กเริ่มเข้าเรียน ถ้าได้รับการดูแล แก้ไขฝึกอ่านเขียนเป็นพิเศษจะช่วยแก้ปัญหาได้ผลดีสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ เมื่อพบว่าบุตรหลานมีอาการดิสเล็กเซียพ่อแม่ผู้ปกครองควรใช้ความเข้าใจ ให้กำลังใจไม่ทับถมซ้ำเติมเด็ก หาทางรักษา พัฒนา ปรับวิธีการเลี้ยงดู เด็กจะค่อยๆ เรียนรู้ได้แต่อาจจะช้าหน่อย สิ่งที่ดีควรทำเพื่อช่วยเหลือ มีดังนี้

4.3.1 เมื่อพาเด็กไปซื้อของตามศูนย์การค้าหรือไปซื้อสินค้า พยายามให้ลูกช่วยหาสินค้าโดยเฉพาะสินค้าที่มีฉลากปิด เพื่อหัดให้อ่านตัวหนังสือ

4.3.2 ฝึกการเคลื่อนไหวของร่างกาย จะช่วยปรับปรุงการเชื่อมต่อกันระหว่างเซลล์สมอง เช่น การกระโดดเชือก ขว้างและรับลูกบอล

4.3.3 ดิสเล็กเซียมักสับสนกับตัวเองจึงควรแนะนำเด็กให้ดูสิ่งต่างๆที่เป็นกลุ่มก้อนเช่น กลุ่มคน 5 คนหรือถ้วย 6 ใบเพื่อฝึกการจำ

4.3.4 พิมพ์หรือเขียน ตัวหนังสือบนกระดาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เย็น แล้วตัดไปแปะไว้กับของจริงซึ่งให้ลูก ฝึกอ่าน อีกสัปดาห์ แยกออกแล้วเอาให้เด็กอ่านใหม่

4.3.5 ช่วยฝึกลูกเขียนหนังสือ โดยไม่ยกคินสอออกจากกระดาน หาวิธีการช่วยให้เด็กจำรูปร่างตัวหนังสือได้ และไม่เขียนตัวหนังสือกลับข้าง

4.3.6 หาแบบฝึกหัดเขียนตัวหนังสือที่เป็นจุดๆ ให้เด็กหัดลากเป็นตัวอักษร จะช่วยการเคลื่อนไหวของมือและช่วยให้เด็กเขียนตัวหนังสือได้ดี

4.3.7 หาอาหารที่มีน้ำมันปลาให้ลูกกินหรือให้กินน้ำมันปลาที่เป็นแคปซูล จะช่วยเพิ่มสมาธิให้เด็ก

4.3.8 หาหนังสือที่มีคำสัมผัสหรือคำกลอนที่มีเทปประกอบ เปิดเทป และให้เด็กอ่านตาม จะช่วยให้เด็กสนใจในตัวหนังสือและคำพูด

4.3.9 นำแผ่นพลาสติกใสสีอ่อนๆวางทับบนหนังสือที่เด็กอ่าน จะช่วยให้เด็กอ่านหนังสือได้ง่ายขึ้น เพราะสีอ่อนจะช่วยลดความระยิบระยับของตัวหนังสือ

4.3.10 เด็กที่มีอาการดิสเล็กเซีย มักจะขาดความเชื่อมั่น ในตนเอง ครูและผู้ปกครอง จึงควรสังเกตว่าเด็กเก่งในเรื่องอะไรบ้าง และสนับสนุนในเรื่องที่เขาสามารถทำได้ดี

ปัญหาการอ่านเขียนของเด็กปฐมวัยในปัจจุบันพบมากขึ้น แต่ปัญหาการอ่านเขียนนี้อาจไม่ปรากฏชัดเจนนักในระดับปฐมวัย เนื่องจากในระดับปฐมวัย พัฒนาการด้านนี้ยังพัฒนาไม่เต็มที่และในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ยังไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้นั่นเอง นอกจากนี้ปัญหาการเขียนที่พบในเด็กปฐมวัยได้แก่ การเขียนหนังสือกลับด้าน การเขียนหนังสือด้วยมือซ้าย และการเขียนหนังสือบกพร่อง ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาแตกต่างกัน

การศึกษาปัญหาพัฒนาการทางภาษา ทำให้ครูทราบถึงระดับความสามารถของเด็กในวัยต่างๆและเมื่อเกิดปัญหาเกิดขึ้นกับเด็ก ทำให้ทราบถึงลักษณะของปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการทางภาษานั้น ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

จากการศึกษาพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ทำให้ครู ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาให้เด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามระดับพัฒนาการของเด็ก และเมื่อเกิดปัญหาในการเรียนรู้ภาษา ย่อมหาทางแก้ไขปัญหา จนทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาเป็นไปตามวัย

*****

ตัวอย่างปัญหาทางด้านภาษาและการสื่อสารในเด็กปฐมวัย จากคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

ตัวอย่างปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อยในเด็กปฐมวัย

ปัญหา	ลักษณะที่พบ	สาเหตุ	แนวทางช่วยเหลือและแก้ไข
๑. เด็กพูดซ้ำ	เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาและการพูด ไม่เป็นไปตามอายุ เช่น เด็กอายุ ๓ ปี แล้วพูดเป็นประโยคสั้นๆ ไม่ได้ พูดได้เป็นคำๆ หรือสื่อสารกับคนอื่นไม่ได้	๑. การเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ผู้ดูแลเด็กไม่รู้อความต้องการของเด็ก และตอบสนองความต้องการของเด็ก โดยไม่พยายามกระตุ้นให้เด็กพูดสื่อสาร ๒. เด็กมีความบกพร่องทางพัฒนาการ เช่น เด็กกลุ่มอาการดาวน์ เด็กที่มีภาวะชัก หรือเด็กสมองพิการ เด็กกลุ่มอาการออทิสติก เป็นต้น ๓. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	๑. ฝึกให้เด็กพูดหรือออกเสียงในสภาวะแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ให้เด็กรู้สึกสนุกในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่บังคับว่าเด็กต้องออกเสียงหรือพูดตาม ๒. ควรชักชวนพูดคุยในสิ่งที่เด็กกำลังสนใจ ในเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ๓. สอนให้พูดคำง่ายๆ ที่เด็กใช้ในชีวิตประจำวัน หรือคำจากการเล่านิทาน ๔. ให้เด็กได้พูดสื่อสารกับบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่างๆ ๕. หากการพูดซ้ำเกิดจากความบกพร่องทางการได้ยิน ควรพาไปพบแพทย์เพื่อรักษาด้วยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสม

ปัญหา	ลักษณะที่พบ	สาเหตุ	แนวทางช่วยเหลือและแก้ไข
๒. เด็กพูดติดอ่าง	พูดตะกุกตะกัก พูดไม่คล่อง ขาดความต่อเนื่อง ในการพูด มีการพูด ซ้ำๆ มากกว่า ๓ ครั้ง ขึ้นไป โดยเฉพาะ เมื่อเริ่มต้นพูด	๑. เด็กมีความเครียดหรือ วิตกกังวลจากการเผชิญกับ สถานการณ์ใหม่ เช่น เข้าโรงเรียนใหม่ ๒. เด็กได้รับการบาดเจ็บทาง สมอง ทำให้มีภาวะที่เกี่ยวกับ การพูดขาดการประสานงานกัน ๓. การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องของ ครอบครัว เช่น เร่งให้เด็กพูดเร็ว เกินความพร้อมทางภาษาของ เด็ก หรือดูต่ำเมื่อเด็กพูด ไม่คล่อง ทำให้เด็กไม่กล้าพูด	๑. เป็นผู้ฟังที่ดี รอให้เด็กพูดจนจบ และไม่พูดแทรก ๒. เป็นแบบอย่างที่ดีในการพูด โดย พูดช้าๆ สั้นๆ ชัดเจน เมื่อพูดจบ ประโยคแล้ว ควรหยุดรอ ๒ - ๓ นาที แล้วค่อยเริ่มพูดประโยคใหม่ ๓. ในขณะที่เด็กพูด ไม่แสดงสีหน้า ท่าทางที่ทำให้เด็กไม่มั่นใจ เช่น จ้องหน้าหรือโมโห ๔. ทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ให้ความรัก และเอาใจใส่ เพื่อให้เด็กเกิดความอบอุ่น และมีความมั่นคงด้านจิตใจ ๕. หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เด็ก พูดติดอ่างมากขึ้น